

Corporate Social Responsibility : CSR
มติที่เปลี่ยนแปลงของการจัดการปกครอง (Governance)

เสนอ

รองศาสตราจารย์ ดร.เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา

โดย

นายสุนทร คุณชัยมั่ง
(นางสาวสุพรรณรัตน์ วงษ์ศรี)
(นายธนากร อิงคนินันท์)

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
วิชา ทฤษฎีองค์การและการบริหารธรรมาภิบาล (GSGD 1301)
หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาธรรมาภิบาล
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
ปีการศึกษา 2551

บทที่ 1.

1.1 ความเป็นมา

คำว่า CSR ซึ่งเป็นคำย่อของ corporate Social Responsibility หรือที่พูดกันภาคภาษาไทยว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการและนิยมเรียกทับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า ซีเอสอาร์ นั้น เข้าใจว่า เป็นคำที่เกิดขึ้นใหม่ในประเทศไทยในประมาณ 5 ปีที่ผ่านมา ได้สร้างความตื่นตัวทั้งในส่วนราชการ กิจการเอกชน และแม้กระทั่งองค์กรพัฒนาเอกชน (non government organization : NGO)หรือองค์กรประเภทไม่แสวงหากำไร (non profit organization) ประเด็นของ CSR นั้น มีความเกี่ยวเนื่องต่อการนำไปปรับใช้กับการบริหารภายในองค์กร เช่น การผลิต การตลาด การประชาสัมพันธ์ การเงินและการลงทุน และภายนอกองค์กร เช่น การที่จะต้องจัดการผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ชุมชน ฯลฯ

ย้อนหลังไปถึงปี 2534 ในสมัยรัฐบาลที่มีนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรีและรัฐบาลได้ผลักดันกฎหมายสำคัญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการประเทศ ไม่ว่าจะเป็น พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2535 (ปรับปรุงแก้ไข) พรบ.ร่วมการทำงานระหว่างรัฐและเอกชน พ.ศ.2535 พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 (ปรับปรุงแก้ไข) พระราชบัญญัติเหล่านี้ ล้วนแล้วแต่ นำเอาหลักการของการบริหารงานจัดการสมัยใหม่บรรจุเข้าไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักของความโปร่งใส (transparency) ซึ่งนับได้ว่า เป็นปรากฏการณ์ใหม่ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปพร้อมๆกันทุกองคาพยพของสังคมไทย และถือเป็นหนึ่งขอรากฐานที่สำคัญต่อพัฒนาการระบบประชาธิปไตย (democratization) และการเมืองไทย ในช่วงเดียวกันนั้นที่ประชุมระดับโลก(Earth Summit) ที่กรุงริโอเดอจาเนโร สหพันธ์สาธารณรัฐบราซิล เมื่อปี 2535 ก็มีการงานรับกระแสการตื่นตัวของแนวความคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ซึ่งเท่ากับว่า ขอมรับที่จะต้องนำเอาปัญหาทั้งปวงที่ผลพวงของการพัฒนาระบบเศรษฐกิจอุตสาหกรรมมาทบทวนอย่างเป็นจริงจัง (สถาบันคีนันเอเชีย . 2550) นอกจากนั้น แนวความคิดเหล่านี้ยังส่งผลไปยังการยกร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ที่เปิดกว้างให้ภาคส่วนอื่นที่มีใช้รัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคประชาชน ได้เข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการประเทศโดยตรง รัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 นั้น ผู้ร่างต้องการเห็นสังคมไทยมีลักษณะธรรมาภิบาล (good governance) ทั้งในด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน (Participation) ความโปร่งใสของสังคมการเมือง (transparency) และความรับผิดชอบต่อผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (accountability) (รังสรรค์ ทัศนะพรพันธ์,2545)

ก่อนหน้านี้อาณาจักรกิจได้มีบทบาทต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะของประเทศผ่านบทบาทของคณะกรรมการร่วมระหว่างภาครัฐกับเอกชน และ 3 สมาคมธุรกิจเอกชน (หอการค้าแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสมาคมธนาคารไทย) ซึ่งมีบทบาทที่สูงมากต่อการกำหนดนโยบายในการบริหารจัดการประเทศมาโดยต่อเนื่องตั้งแต่สมัย พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี (2523) และได้กลายเป็นจุดอ่อนของการบริหารจัดการประเทศในระบบประชาธิปไตยแบบตัวแทน(representative democracy) ในขณะที่ระบบเศรษฐกิจของประเทศจำเป็นต้องเร่งสร้างการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ

เป็นมืออาชีพ ผลิตสินค้าและสร้างบริการที่มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในสากล สร้างขีดความสามารถทางการแข่งขันอย่างแท้จริง เพื่อรับมือต่อการแข่งขันของเวทีการค้าโลก ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ (globalization) และเมื่อประเทศไทยประสบภาวะวิกฤติทางการเงินและดุลการชำระเงินเป็นภาวะวิกฤติของระบบเศรษฐกิจไปทั่วภูมิภาคเอเชีย เมื่อปี 2540 ประเด็นทางเศรษฐกิจ จึงเป็นประเด็นที่ซ้อนทับกับปัญหาทางการเมือง และถือเป็นระยะเปลี่ยนผ่านที่สำคัญอย่างยิ่งของประเทศไทย

เรื่อง CSR เริ่มเป็นที่สนใจอย่างเข้มข้น ในการประชุมการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals : MDGs) ที่สำนักงานใหญ่แห่งสหประชาชาติกรุงนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา เมื่อปี 2543 โดยกลุ่มบริษัทข้ามชาติและธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ (สถาบันคีนันเอเชีย , เฟิงอ่าง)

ที่กล่าวมาเป็นลำดับขั้นต้น ก็เพื่อต้องการที่จะเรียงลำดับของสถานการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของไทยในช่วงก่อนที่จะขานรับกระแส CSR หรือความรับผิดชอบต่อสังคม และปูพื้นฐานไปยังคำถามที่ว่า การรณรงค์และกระแสขานรับ CSR นั้นมีที่มาที่ไปอย่างไร มันผุดเกิดขึ้นโดยโดดๆที่ประเทศไทย หรือได้รับกระแสมาจากต่างประเทศตามการไหลบ่าของโลกาภิวัตน์ และมีผลต่อการบริหารจัดการของประเทศและองค์กรต่างๆอย่างไร เป็นมิติที่เปลี่ยนแปลงการจัดการปกครอง (governance) ทั้งภาครัฐและเอกชน อย่างไร ในรายงานนี้จะได้ขยายความตามลำดับต่อไป

1.2 ความเข้าเบื้องต้นต่อโลกาภิวัตน์และการจัดการปกครอง

เพื่อเป็นการประกอบการนำเสนอตามรายงานนี้ ขอทำความเข้าใจเบื้องต้นในความสัมพันธ์ของโลกาภิวัตน์ กับการจัดการปกครอง ซึ่งเป็นบริบท (context) ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆของการบริหารทั้งในระดับนโยบาย / องค์กร / ผลิตภัณฑ์ ทั้งในภาครัฐ เอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน

1.2.1 โลกาภิวัตน์ (globalization)

ภักวดี วีระภาสพงษ์ ได้อธิบายว่า “โลกาภิวัตน์ (globalization) เป็นศัพท์ใหม่ที่สร้างความฮือฮาและร้อนแรง ทั้งในวงวิชาการและสื่อสารมวลชนในช่วงทศวรรษ 1990 คำนี้ไม่เพียงแต่มีอิทธิพลต่อสังคมศาสตร์หลายแขนง ครอบคลุมทั้งด้านการเมือง เศรษฐศาสตร์ วัฒนธรรมและเทคโนโลยีการสื่อสาร แต่ยังมีอิทธิพลต่อโลกทัศน์และความรู้สึกนึกคิดของคนจำนวนมากในยุคสมัยใหม่ เป็นคำที่เกิดมาก่อนหน้าทศวรรษ 1990 แล้ว โดยเริ่มต้นจากนักวิจารณ์ด้านวัฒนธรรมชาวแคนาดา Marshall McLuhan ใน ค.ศ.1964 ที่เขากล่าวถึงหมู่บ้านโลก (global village) ซึ่งหมายถึงโลกยุคใหม่ที่ตั้งอยู่บนฐานของเทคโนโลยี อันนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงที่เร่งเร็วขึ้นในทุกระดับของสังคมมนุษย์” (ภักวดี วีระภาสพงษ์ , 2551)

นอกจากนี้แล้วยังมีผู้ให้คำจำกัดความสำหรับคำว่า โลกาภิวัตน์นี้ในหลายมุมมอง ทั้งในความหมายแบบแคบและกว้าง ที่พอจะประมวลได้ ดังนี้

Anthony Giddens นักสังคมวิทยาชาวอังกฤษ ได้นิยามว่า “ เป็นปรากฏการณ์ที่มีความสัมพันธ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมต่างๆที่เกิดขึ้นในโลกนี้ ได้ถูกแปรรูปเข้าหาอย่างใกล้ชิดมากขึ้น ทั้งในด้านของการรับรู้และการกระทำต่างๆ อย่างไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน โดย

เรื่องหรือประเด็นที่เกิดขึ้น นั้นอยู่ห่างไกลและข้ามประเทศ จนสามารถถูกรับรู้และมีผลต่อตัวเราอย่างรวดเร็ว โดยมีเทคโนโลยีการสื่อสารเป็นตัวช่วย” (Giddens,1988 : 30 – 31 อ้างในเอก ตั้งทรัพย์วัฒนา , 2548)

Staurt Hall, David Held และ Gregor McLennan กล่าวถึงลักษณะของโลกาภิวัตน์ ว่า “พร้อมๆกับแรงกดดันทางเศรษฐกิจจุดอ้างอิงทางวัฒนธรรมและการเมืองของคนในโลกได้เป็นไปได้ในแนวทางเดียวกันอย่างไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนนั้น ประสบการณ์ของมนุษย์เกี่ยวกับ กาละ-เทศะ ได้ถูกรวบและมัดรวมกันให้เป็นไปในทางเดียวกันมากกว่าในอดีต และช่วงห่างที่มีนั้น ได้ถูกขย่นย่อเข้ามา ทำให้คนเราตระหนักถึงกันและกันมากยิ่งขึ้นอย่างไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนเช่นกัน” (Hall et al., 1992 : 5 – 6 อ้างในเอก ตั้งทรัพย์วัฒนา , 2548)

จากคำอธิบายข้างต้น พอจะเห็นถึงลักษณะโดยรวมของโลกาภิวัตน์ว่า เป็นเรื่องการเปลี่ยนแปลงในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม โดยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารเป็นหนึ่งในกลไกขับเคลื่อน และเกิดผลต่อการเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ที่มีต่อกาละ-เทศะ (space & time) ที่มีความใกล้ชิด กระชับแน่นมากยิ่งขึ้น และเคลื่อนตัวไปในทิศทางที่เป็นทางเดียวกัน และเพื่อทำความเข้าใจในความเป็นโลกาภิวัตน์ให้เป็นระบบและเพื่อทำความเข้าใจทัศนะต่างๆที่มีต่อโลกาภิวัตน์ เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา ได้จำแนกแนวความคิดที่มีต่อโลกาภิวัตน์ เป็น 3 พวก คือ พวกโลกานิยม พวก skeptics และพวกแปลงสัณฐาน (เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา , โลกาภิวัตน์ บรรษัทภิบาล และความรับผิดชอบต่อสังคมของบรรษัท , 2548 : 23 -24) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

(1) **พวกโลกานิยม (hyperglobalist)** เชื่อว่า โลกาภิวัตน์คือ สิ่งที่เกิดขึ้นจริงและมีผลกระทบไปทุกๆที่ การพัฒนาในระบบตลาดโลก ได้ทำให้พรมแดนของรัฐชาติจางหายไป รัฐชาติได้สูญเสียอำนาจอธิปไตยของตน

(2) **พวกขี้สงสัย (sceptics)** เห็นว่า โลกาภิวัตน์ เป็นเพียงแค่การสร้างอุดมการณ์ สร้างความชอบธรรมให้กับระบบตลาดเสรีขงโลกในลักษณะของเสรีนิยมใหม่ (จะมีความเชื่อมโยงไปยังแนวคิดแบบจักรวรรดินิยม)

(3) **พวกแปลงสัณฐาน (transformationalist)** พวกนี้เชื่อว่า โลกาภิวัตน์ เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริงเป็นผลให้เกิดการแปลงสัณฐานของระเบียบโลก แต่ทิศทางการเปลี่ยนแปลงนั้น ยังไม่แน่นอนว่าจะเป็นไปได้ในทางใด พวกนี้จะไม่อ้างถึงการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต แต่จะให้ความสำคัญต่อการวิเคราะห์สภาพความขัดแย้งและความซับซ้อน โดยวิธีการหลาย และหลายปัจจัย (ไม่ใช่ปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง เหมือนพวกโลกานิยม / skeptics ใช้กัน

รัฐชาติและรัฐท้องถิ่นยังคงมีบทบาทอยู่แต่ไม่เหมือนเดิม รัฐชาติ ไม่สามารถดำรงไว้ซึ่งการปกครองและการเป็นอิสระในตนเองได้เหมือนเดิม ต่างกับโลกานิยมในประเด็นที่เห็นว่าอำนาจอธิปไตยของรัฐชาติสิ้นสุดลง ต่างกับพวก skeptics ที่ว่า ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงอะไรเกิดขึ้นกับรัฐชาติ (เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา , กรุงเทพธุรกิจ ฉบับวันที่ 8 พฤษภาคม 2545)

ทัศนคติที่แตกต่างกันข้างต้น คือ สาเหตุหลักของการกระทำหรือการแสดงออกต่อกรณีต่างๆ ที่มาจากกรณีสืบเนื่องจากโลกาภิวัตน์ที่แตกต่างกันออกไป ส่วนที่เป็นพวกโลกานิยมย่อมเป็นฝ่ายสนับสนุนและเร่งทำให้มีการเกิดผลโดยเร็ว ในขณะที่พวกต่อต้านโลกาภิวัตน์ ย่อมขัดขวางทุกวิถีทาง เพราะไม่เชื่อว่าจะเป็นการสร้างประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างแท้จริงในทางตรงกันข้าม จะเกิดประโยชน์ตกอยู่กับกลุ่มทุน ซึ่งเป็นผู้ได้เปรียบทางสังคมอยู่ดี

1.2.2 การจัดการปกครอง

(1) good Governance : GG

คำว่า Good Governance หรือการจัดการปกครองที่ดี นั้น UNDP ได้ให้ความหมายว่า คือ การแบ่งปันและการจัดการทรัพยากรต่างๆ เพื่อสนองตอบต่อปัญหาของส่วนรวม การจัดการปกครองที่ดี จะมีลักษณะของการมีส่วนร่วม ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ เกี่ยวกับการกระทำของตนเอง การปกครองโดยหลักนิติธรรม ความมีประสิทธิผลและความเที่ยงธรรม (UNDP , 1997 : 33 , อ้างในเอก ตั้งทรัพย์วัฒนา)

แนวความคิดเรื่อง Governance / Good Governance นั้น มีการรณรงค์อย่างมาก ตั้งแต่ต้นทศวรรษ 1990 ก่อนที่จะเกิดวิกฤตการณ์เศรษฐกิจในเอเชีย ในปี 1997 โดยสถาบันทางเศรษฐกิจและการเงินระดับ โลก เช่น World Bank / IMF / WTO / ADB / UNDP โดยมีเหตุผลหลัก 2 ประการ คือ ประการแรก เปลี่ยนการจรรูปแบบของการจัดการปกครองในแบบเดิมที่ใช้ระบบความสัมพันธ์(relation-based system) หรือจากการปกครองโดยใช้ความสัมพันธ์(rule by connection) เป็นหลัก ไปสู่รูปแบบของการจัดการปกครองแบบที่ใช้ระบบมีกฎเกณฑ์(rule-based system) และเน้นการควบคุมโดยกลไกตลาด(rule by market) / (Ake Tangsupvattana 2002 : 27) ด้วยแนวคิดนี้ สถาบันเหล่านี้ จึงสนับสนุนให้มีการแปรรูปโดยจัดการบริหารกิจการแบบเอกชนใน รัฐวิสาหกิจ (State Enterprise) และวิสาหกิจของรัฐ(State –owned enterprise) ประการที่สอง เป็นการเพิ่มเติมกระบวนการจัดการที่มากกว่า การมุ่งเน้นการปรับตัวของสถาบันทางเศรษฐกิจและการเงินระดับ โลก ตามนโยบายการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจ ในช่วงทศวรรษ 1980-1990 ของสถาบันทางเศรษฐกิจและการเงินระดับ โลก โดยเพิ่มการช่วยเหลือด้านสังคม(เดิมความมีน้ำใจต้นน้ำใจของคนเข้าไป) (Higgott 2000 : 11 / อ้างในเอก ตั้งทรัพย์วัฒนา)

ในกรณีประเทศไทย จะเห็นพัฒนาการของการจัดการปกครองตามมิติข้างต้นมา ตั้งแต่กระแสเรียกร้องให้มีพัฒนาการประชาธิปไตย ต่อเนื่องมาตั้งแต่เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ เมื่อปี 2535 ดังจะเห็น ได้จากการกำหนดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในขั้นตอนการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมและชุมชน ของการดำเนินงานตามโครงการขนาดใหญ่ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2535 และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างขนานใหญ่ตามผลพวงของกระแสการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนตาม

รัฐธรรมนูญ 2540 โดยจะเห็นได้จากการตราพระราชบัญญัติ ระเบียบต่างๆของรัฐ เช่น พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2540 พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. 2548 และในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ. 2550 ก็ได้บัญญัติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงในมติเหล่านี้ไว้ในหมวด 3 ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย (www.publicconsultation.opm.go.th)

(2) corporate Governance : CG

นอกจากการรณรงค์ในเชิงนโยบายที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการในภาครัฐแล้ว ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเอกชน ก็มีการรณรงค์ในลักษณะเดียวกันและจะมีแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมและมีความเข้มข้นในการรณรงค์ โดยมีองค์กรระหว่างประเทศ เป็นผู้นำในการรณรงค์ในเรื่องนี้เช่นกัน ในภาคเอกชนโดยเรียกว่า corporate Governance : CG หรือที่รู้จักกันในภาษาไทยว่า การกำกับดูแลกิจการที่ดี โดยมีแนวปฏิบัติที่สำคัญ ๆ ดังนี้

(2.1) UN Global Compact

ในการการประชุม World Economic Forum (1999) นาย Kofi Annan เลขาธิการองค์การสหประชาชาติ ได้เรียกร้องให้องค์กรธุรกิจในทุกประเทศแสดงความเป็นพลเมืองดีของโลก (Corporate Citizenship) โดยเสนอบัญญัติ 9 ประการที่เรียกว่า “The UN Global Compact” ซึ่งประกอบด้วย 4 หมวดหลัก 10 ข้อบัญญัติ คือหมวดสิทธิมนุษยชน มาตรฐานแรงงาน สิ่งแวดล้อม และการต่อต้านคอร์รัปชัน โดยมีองค์กรธุรกิจทั่วโลกเป็นสมาชิก UN Global Compact รวม 1,861 บริษัท และมีบริษัทในไทยร่วมเป็นสมาชิกแล้ว 13 บริษัท (www.thaicrs.com)

(2.2) OECD Principle of Corporate Governance

การรณรงค์ตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีของ OECD (Organization for Economic Co-operation and Development) นั้น ล่าสุดได้มีการปรับปรุงหลักปฏิบัติอีกครั้งหนึ่งเมื่อปี 2547 และได้กำหนดหลักปฏิบัติไว้ทั้งสิ้น 6 ประการ คือ (1) การสร้างความมั่นใจในการมีกรอบโครงสร้างของการกำกับดูแลกิจการที่มีประสิทธิผล (2) สิทธิของผู้ถือหุ้นและบทบาทหน้าที่ที่สำคัญของผู้เป็นเจ้าของ (3) การปฏิบัติต่อผู้ถือหุ้นอย่างเท่าเทียมกัน (4) บทบาทของผู้มีส่วนได้เสียในการกำกับดูแลกิจการ (5) การเปิดเผยข้อมูลและความโปร่งใส (6) ความรับผิดชอบของคณะกรรมการ

จากหลักปฏิบัติข้างต้น อย่างน้อยมีส่วนที่เชื่อมโยง ไปถึงเรื่องที่จะต้องรับผิดชอบต่อสังคม ที่เกี่ยวกับหัวข้อในการจัดทำรายงาน นี้ อยู่ 2 หลักการ คือ หนึ่ง บทบาทของผู้มีส่วนได้เสียในการกำกับดูแลกิจการ ซึ่งเป็นค่านึงถึงผู้มีส่วนได้เสีย ที่นอกเหนือจากผู้ถือหุ้น ให้เข้ามามีบทบาทโดยตรงต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ภายใต้กรอบกฎหมายและระเบียบ

ข้อบังคับต่างๆ เช่น การได้รับการชดเชยอย่างเหมาะสมเมื่อสิทธิของตนถูกละเมิด การมีส่วนร่วมในกระบวนการของการกำกับดูแลกิจการ สอง การเปิดเผยข้อมูลและความโปร่งใส โดยเน้นที่ให้มีการเปิดเผยอย่างถูกต้อง ครบถ้วนและทันเวลา (องค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ / สมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย , หลักการกำกับดูแลกิจการของ OECD , 2549)

บทที่ 2

ความรับผิดชอบต่อสังคม

ด้วยแนวความคิดว่าด้วย CSR เป็นเรื่องใหม่ และมีข้อถกเถียงในความหมาย ว่า มีขอบเขตที่กว้างหรือแคบเพียงใด และการนำไปปรับใช้ในทางปฏิบัติว่าจะนับรวมเอากิจกรรมที่ดำเนินไปแล้วผู้ที่ดำเนินการ (องค์กร) นั้นก็ได้รับผลประโยชน์ในการดำเนินการด้วย หรือการดำเนินการที่ต้องดำเนินตามแนวปฏิบัติหรือข้อปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนดไว้ หรือที่มีประเด็นที่ว่า อย่างเป็นทางการจะเรียกว่า CSR แท้ หรือ CSR เทียม ในที่นี้จึงขอรวบรวมการให้นิยามและการให้นำหนักต่อการปรับใช้ในทางปฏิบัติของสำนักต่างๆทั้งในและต่างประเทศ ดังนี้

2.1 วิกิพีเดีย เอ็นไซโคลพีเดีย

วิกิพีเดีย เอ็นไซโคลพีเดีย อธิบายความหมายไว้ คำว่า CSR หมายถึง แนวคิดที่องค์กรได้พิจารณาใช้เป็นแนวทางในการจัดประโยชน์ตอบแทนกับลูกค้า (Customers) พนักงาน (Employees) ผู้ถือหุ้น (Shareholders) ชุมชนและสภาพแวดล้อม (Communities and the environment) ตามความรับผิดชอบต่อสังคม อันเป็นผลต่อเนื่องจากผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานขององค์กร นิยามนี้รวมความถึงการดำเนินงานตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วย

ในวิกิพีเดีย เอ็นไซโคลพีเดีย ยังได้อธิบายถึง ส่วนเกี่ยวข้องของผลิตภัณฑ์ CSR นั้นมีองค์ประกอบสำคัญๆ ประกอบด้วย จริยธรรมของนักบริโภคนิยม (Ethical consumerism) พลังผลักดันทางการตลาดและโลกาภิวัตน์ (Globalization and market forces) การศึกษาและการสร้างความรู้แก่สังคม (Social awareness and education) การอบรมจริยธรรม(Ethics training) การบังคับใช้กฎหมายของรัฐบาล (Government laws and regulation) ประเด็นและจัดลำดับภาวะวิกฤติ (Crises and their consequences (www.wikipedia.com)

2.2 WBCSD / The European Commission / ผศ.ดร.สุทธิศักดิ์ ไกรสรสุธาสิณี

ผศ.ดร.สุทธิศักดิ์ ไกรสรสุธาสิณี ได้รวบรวมคำนิยามของคำว่า CSR โดยอ้างอิงคำนิยามของ The World Business Council for Sustainable Development (WBCSD) และ The European Commission โดยระบุว่า WBCSD ได้นิยามว่า CSR เป็น ความมุ่งหมายอย่างต่อเนื่องขององค์กรต่อการ ปฏิบัติตามพันธสัญญาในการดำเนินธุรกิจอย่างมีจริยธรรม เพื่อสร้างความเจริญก้าวหน้าต่อการพัฒนาเศรษฐกิจพร้อมไปกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานและครอบครัว ตลอดจน

ชุมชนและสังคม ในขณะที่ The European Commission ได้นิยามว่า CSR เป็นแนวคิดที่ผสมผสานความใส่ใจต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมไว้ในกระบวนการดำเนินธุรกิจและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้เสียภายใต้พื้นฐานการกระทำตามความสมัครใจ และ สุทธิศักดิ์ ไกรสรสุธาสิณี ได้นิยามโดยสรุปไว้ด้วยว่า CSR หรือความรับผิดชอบต่อสังคมที่แท้จริงขององค์กรอยู่ที่การแสดงความรับผิดชอบต่อผลกระทบ โดยเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมต่อผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) ในทุกขั้นตอนของกระบวนการดำเนินธุรกิจ โดยผู้ที่มีส่วนได้เสียนี้สามารถเป็นไปได้ตั้งแต่ผู้ถือหุ้น พนักงาน ชุมชน ลูกค้า คู่ค้า ไปจนถึงสังคมส่วนรวม (สุทธิศักดิ์ ไกรสรสุธาสิณี ,วารสารสื่อพลัง ,มกราคม – มีนาคม 2550 หน้า 6)

2.3 สถาบันไทยพัฒนา / ThaiCSR

สถาบันไทยพัฒนา มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ โดย ดร.พิพัฒน์ ยอดพฤติการ ได้นิยาม Corporate Social Responsibility (CSR) หรือบรรษัทภิบาลว่า หมายถึง การดำเนินกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกองค์กรที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมทั้งในระดับใกล้และไกล ด้วยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในองค์กรหรือทรัพยากรจากภายนอกองค์กร ในอันที่จะทำให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข นอกจากนั้น ยังได้ขยายความต่อไปอีกว่า เป็นกิจกรรม ที่รวมทั้งการคิด การพูด และการกระทำซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การวางแผน การตัดสินใจ การสื่อสารประชาสัมพันธ์ การบริหารจัดการและการดำเนินงานขององค์กรที่ดำเนินการในพื้นที่ของสังคม โดยที่สังคมใกล้ ซึ่งหมายถึง ลูกค้า คู่ค้า ครอบครัวพนักงาน ชุมชนที่องค์กรตั้งอยู่ ซึ่งรวมถึงสิ่งแวดล้อมหรือระบบนิเวศน์ และสังคมไกล ซึ่งหมายถึง ผู้เกี่ยวข้องกับองค์กรโดยอ้อม ได้แก่ คู่แข่งขันทางธุรกิจ ประชาชนทั่วไป เป็นต้น ในนิยามข้างต้น ยังได้อธิบายถึงเกี่ยวข้องกับผู้คนในมิติต่างๆ ประกอบด้วย ลูกค้า คู่ค้า ชุมชนและสภาพแวดล้อม ประชาสังคม และคู่แข่งทางธุรกิจ (www.thaicrs.com)

นอกจากนั้น สถาบันไทยพัฒนา โดย ดร.พิพัฒน์ ยอดพฤติการ ซึ่งเป็นนักวิชาการคนสำคัญ ได้จัดประเภทของงาน CSR ออกเป็น 3 กลุ่มด้วยกัน ประกอบด้วย

CSR-after-process เป็นการดำเนินกิจกรรมที่แตกต่างหากจากการดำเนินธุรกิจที่เป็นกระบวนการหลักของกิจการ (รวมความถึงกิจกรรมที่เกิดจากผลต่อเนื่องของกระบวนการดำเนินการธุรกิจ) เช่น การแจกจ่ายสิ่งของบรรเทาสาธารณภัย การบำเพ็ญประโยชน์ต่อสาธารณะ และการเยียวยาชุมชนที่ได้รับผลกระทบทางมลพิษจากการประกอบการ

CSR-in-process เป็นการดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคมที่อยู่ในกระบวนการหลักของกิจการหรือเป็นการทำธุรกิจที่หากำไรอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม เช่น การป้องกัน หรือกำจัดมลพิษในกระบวนการผลิตเพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อชุมชน การผลิตสินค้าและบริการที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานตามข้อกำหนดในฉลากผลิตภัณฑ์ การเปิดเผยข้อมูลผลิตภัณฑ์ต่อผู้บริโภคอย่างถูกต้อง

ครบถ้วน การชดเชยความเสียหายให้แก่ลูกค้าที่เกิดจากความผิดพลาดและความบกพร่องของพนักงาน ซึ่งการดำเนินความรับผิดชอบต่อเหล่านี้ ถือเป็นกิจกรรมที่อยู่เวลาทำงานปกติของกิจการ

CSR-as-process เป็นกิจกรรมที่ดำเนินงานโดยองค์กรที่ไม่แสวงหากำไรให้กับตนเอง เป็นหน่วยงานที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อมุ่งสร้างประโยชน์ต่อสังคมเป็นด้านหลัก เช่น มูลนิธิ / สมาคมการกุศล ที่เป็นองค์กรสาธารณประโยชน์ องค์กรประชาชนและส่วนราชการ (www.thaicSR.com)

นอกจากนี้แล้ว ดร.พิพัฒน์ ยอดพฤติการ ยังได้ตั้งประเด็นเพื่อนำไปสู่การถกเถียงที่สำคัญในลำดับต่อมา ว่า CSR แท้จริงต้องกระทำด้วยความสมัครใจ จากความรู้สึกมีส่วนร่วมจากภายในจริงๆ (inside - out) เน้นคุณค่าทางสังคมทางจิตใจ เห็นประโยชน์ที่สังคมจะได้รับเป็นสำคัญ ในขณะที่ CSR เทียม จะเกิดจากความจำเป็นบางอย่าง หรือกระทำเพราะสถานการณ์บังคับ รวมถึงกระแสเรียกร้องทางสังคม (outside – in) และเอาผลประโยชน์ขององค์กรเป็นหลัก (www.deves.co.th , CSR ผลกำไรที่ยั่งยืนของธุรกิจประจักษ์กันภัย)

2.4 เจอริ มูน (Jeremy Moon)

เจอริ มูน ศาสตราจารย์จากศูนย์ศึกษา CSR ระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยนอตติงแฮมของอังกฤษ ได้ร่วมกับ สเตนิสลาฟ กราฟสกี (Stanislav Grafski) นักศึกษาปริญญาโทบริหารธุรกิจได้ให้นิยามคำว่า CSR ไว้ในการศึกษา Comparative Overview of Western and Russian CSR (2004) ว่า CSR “ เป็นกลุ่มคำที่มีความหมายที่คาบเกี่ยวกัน ระหว่าง จริยธรรมทางธุรกิจ (business ethics) การดำเนินกิจกรรมเพื่อสาธารณะ (corporate philanthropy) การเป็นประชากรที่ดี (corporate citizenship) การรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน (sustainability and environmental responsibility) ” (Jeremy Moon และ Stanislav Grafski, “ Comparative Overview of Western and Russian CSR ” , 2004)

นอกจากนั้นแล้ว เดิร์ก แมทเทน (Dirk Matten) ได้ร่วมกับ มูน จัดแบ่งกิจกรรมที่มีการรณรงค์เกี่ยวกับ CSR ในอเมริกาและยุโรป ไว้เป็นสองประเภท คือ

Explicit CSR เป็นกิจกรรมที่เกิดจากนโยบายของบริษัท ที่จะรับผิดชอบต่อสังคมที่ตนเองเกี่ยวข้อง เป็นกิจกรรมที่รวมกิจกรรมอาสาสมัคร (voluntary) เป็นกิจกรรมในโครงการตามกลยุทธ์ของบริษัท ที่มุ่งดำเนินไปเพื่อประโยชน์ต่อทั้งกิจการของบริษัทและผู้มีส่วนได้เสีย ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม

Implicit CSR เป็นผลผูกพันตามการตกลง หรือรับมอบหมายอย่างเป็นทางการ ทั้งที่เป็นไปตามกฎหมายหรือกติกาของสังคม (ปทัสถาน) ที่บริษัทจะต้องรับผิดชอบต่อดำเนินการตาม(Dirk Matten and Jerry Moon , “ Implicit and Explicit CSR : A Conceptual Framework for Understanding CSR in Europe ” , 2004)

นอกจากนี้ มูน กับชาฟเฟิล (Chapple) ยังนำเสนอประเด็น 3 กระแสหลักในการพิจารณา CSR คือ การมีส่วนร่วมของชุมชน (community involvement) กระบวนการผลิตที่รับผิดชอบต่อ

สังคม (socially responsible production processes) และ ความรับผิดชอบต่อสังคม (socially responsible) ซึ่งต้องขับเคลื่อนไปพร้อมๆกัน ในขณะที่เดียวกันก็ตั้งประเด็นศึกษา(Issue) เช่น สิ่งแวดล้อม การศึกษา สวัสดิการแรงงาน สาธารณสุขและความปลอดภัย ว่าสัมพันธ์กับ wave ทั้ง 3 กระแสอย่างไร ทั้งนี้จะพิจารณาถึงรูปแบบ (modes) ที่จะนำไปสู่การแปรเป็นงานภาคปฏิบัติของ CSR เช่น การบริจาคเพื่อการกุศล (philanthropy) ความเป็นหุ้นส่วน(partnerships) และประเด็นสุดท้ายคือ การจัดตั้งและการกำหนดแนวปฏิบัติ (foundations and codes) (Chapple and Moon 2005)

2.5 ฟิลิป คอตเลอร์ (Philip Kotler) กับ แนนซี ลี (Nancy Lee)

ฟิลิป คอตเลอร์เคยกล่าวถึงความรับผิดชอบต่อสังคมในการดำเนินกิจกรรมทางการตลาด / ธุรกิจที่เกี่ยวข้องต่อสังคมด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม เมื่อ 30 ปีก่อน โดยใช้คำว่า social marketing : การตลาดเพื่อสังคม เป็นบทความในวารสาร Journal of Marketing 2 (ประชาชาติธุรกิจ , ฉบับวันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2549)

คอตเลอร์และลี ได้กำหนดรูปแบบของการดำเนินกิจกรรม CSR เรียกว่า CSI : corporate social initiatives โดยให้ความหมายไว้ว่า “ CSI เป็นกิจกรรมหลักที่ดำเนินโดยบริษัทเพื่อสนับสนุนประเด็นทางสังคมและทำให้พันธสัญญาในความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท “ โดยได้กำหนดรูปแบบของ CSI ไว้ 6 ประเภท ได้แก่ การสนับสนุนโครงการที่ทำให้บุคคลมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม (corporate social marketing : CSM) การเป็นผู้สนับสนุนในการ โปรโมตกิจกรรมเพื่อสังคมหรือตัวองค์กร (cause promotion / cause marketing) การบริจาคเงินจากส่วนแบ่งการขายสินค้าหรือบริการภายในช่วงเวลาที่กำหนดให้กับองค์กรทางสังคม(cause related marketing) การบริจาคเงินให้กับมูลนิธิหรือองค์กรสาธารณกุศล(corporate philanthropy) การสนับสนุนให้พนักงานของบริษัทเป็นอาสาสมัครเพื่อร่วมกิจกรรมทางสังคมกับชุมชน (community volunteering) การลงทุนหรือการเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานของบริษัท (socially responsible business practices) เช่น การใช้วัสดุรีไซเคิลหรือลดการใช้บรรจุภัณฑ์เพื่อแสดงออกถึงการทำธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งบริษัทสามารถนำไปปฏิบัติได้ตั้งแต่รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือแม้แต่การผสมผสานทุกรูปแบบในเวลาเดียวกันก็ได้เช่นกัน (ประชาชาติธุรกิจ , เฟื่องอ้าง)

2.6 โดยสรุป

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถที่จะสรุปนิยามและการปรับใช้ของแนวความคิดว่าด้วย CSR หรือความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ โดยในรายงานนี้จะขอสรุปคำนิยามโดยรวมแบบองค์ประกอบ ดังนี้

2.6.1 องค์กร

เป็นความสัมพันธ์ของพันธกิจขององค์กรต่อความรับผิดชอบต่อสังคม โดยแยกเป็น องค์กรประเภทที่มีพันธกิจโดยตรงที่จะต้องดำเนินการเพื่อสังคมส่วนร่วม เป็นองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร ที่เรียกงานขององค์กรประเภทนี้ว่า CSR –as –process กับภาครัฐและเอกชนที่สร้างผลิตภัณฑ์หรือสร้างบริการเพื่อมุ่งหวังกำไร แต่มีการดำเนินกิจการเหล่านั้นด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม

การที่องค์กรภาคเอกชน ไปดำเนินการกิจกรรมเพื่อสังคมนั้น จึงมีข้อถกเถียงว่า การดำเนินการกิจกรรมเพื่อสังคมนั้น เป็นการดำเนินการตามความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างแท้จริง หรือเป็นเพราะมีกฎระเบียบของทางราชการกำหนดให้ปฏิบัติตาม หรือที่เลวร้ายไปกว่านั้นก็คือทำไปเพื่อหวังผลอย่างอื่นตอบแทนกลับมายังองค์กร เช่น ยอดขายทางการตลาด หรือเป็นไปเพื่อการประชาสัมพันธ์ ฯลฯ

2.6.2 ลักษณะการดำเนินการกิจกรรม

เป็นการดำเนินกิจการเพื่อสังคมโดยกิจกรรมที่ดำเนินการนั้น มักแยกต่างหากจากการดำเนินธุรกิจที่เป็นกระบวนการ(process)หลักของกิจการ หรือที่เรียกว่า **CSR – after-process** กับ การดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคมที่อยู่ในกระบวนการหลักของกิจการหรือเป็นการทำธุรกิจที่หากำไรอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม เช่น การป้องกัน หรือกำจัดมลพิษในกระบวนการผลิตเพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อชุมชน การผลิตสินค้าและบริการที่มีคุณภาพ และได้มาตรฐานตามข้อกำหนดในฉลากผลิตภัณฑ์ การเปิดเผยข้อมูลผลิตภัณฑ์ต่อผู้บริโภคอย่างถูกต้องครบถ้วน การชดเชยความเสียหายให้แก่ลูกค้าที่เกิดจากความผิดพลาด และความบกพร่องของพนักงาน ซึ่งการดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคมเหล่านี้ ถือเป็นกิจกรรมที่อยู่เวลาทำงานปกติของกิจการ หรือที่เรียกว่า **CSR –in-process**

หรือจัดความสัมพันธ์ของลักษณะการดำเนินการกิจกรรมที่เป็นการแสดงออกที่เท่ากับหรือมากกว่าแนวปฏิบัติที่กฎหมาย กติกาของสังคม จารีตประเพณีกำหนด (Explicit CSR) กับกิจกรรมที่ต้องดำเนินการตามระเบียบข้อบังคับ กติกา / ข้อตกลง ข้อผูกมัดหรือผูกพันที่กิจการนั้นๆต้องดำเนินการ ก็ถือว่า เป็นความรับผิดชอบต่อสังคมนัยยะ (Implicit CSR)

2.6.3 การมุ่งพิจารณาในตัวคนของผู้กระทำเป็นตัวตั้ง

เป็นการพิจารณาในการดำเนินการกิจกรรมเพื่อสังคม ของผู้ดำเนินการว่า มุ่งหวังจะสร้างผลตอบแทนเพื่อสังคม หรือตัวเอง เป็นด้านหลักหรือแฝงอยู่ โดยยึดเอาแนวทางการบริจาคช่วยเหลือเพื่อการกุศล (Philanthropy) และกิจกรรมอาสาสมัครแบบจิตอาสา พนักงาน (Volunteer) และมุ่งเน้นที่การดำเนินการที่เป็นความสมัครใจ ความจริงใจ การมุ่งผลที่จะเกิดต่อส่วนร่วม ไม่หวังในผลตอบแทนต่อองค์กรของผู้ดำเนินการ ตามวิธีการจัดประเภทแบบ CSR แท้

2.6.4 การมุ่งพิจารณาในวัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรมเป็นตัวตั้ง

เป็นกิจกรรมที่เชื่อมโยงระหว่างวัตถุประสงค์หลักของกิจกรรมที่จะสร้างผลกับผู้ได้รับ (กลุ่มเป้าหมาย) ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม มากกว่าที่จะพุ่งไปยังผู้ดำเนินการ ว่าจริงใจ หรือมีวัตถุประสงค์อื่นแอบแฝง ถูกบังคับ กำกับหรือสมัครใจ แท้หรือเทียม หรือไม่ การจัดนิยามตามวิธีการนี้ดูได้จากการจัดรูปแบบกิจกรรม CSI ของคอตเลอร์กับดี หรือการอธิบายด้วยแบบ Implicit / Explicit CSR ของเมทเท่น กับมูน ก็เป็นตัวอย่างที่ดีเช่นกัน

บทที่ 3.

การบรรณรค์ / การจัดการด้าน CSR ในต่างประเทศ

3.1 ยุโรป

ในยุโรปเริ่มมีการให้ความสำคัญต่อ CSR มาตั้งแต่ การประชุมผู้นำยุโรป ปี 2001 ที่ได้กำหนดให้บริษัทในยุโรปหันมาใส่ใจกับการมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น และได้มีเอกสาร Green Paper ที่กำหนดให้มีการอภิปรายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม (European Framework for CSR) และมีการจัดตั้ง Multi-Stakeholder Forum on CSR ซึ่งเป็นเวทีการหารือของผู้แทนจากภาคส่วนต่างๆที่จะมีขับเคลื่อน CSR เช่น ภาคธุรกิจ สหภาพแรงงาน ประชาสังคม และตัวแทนของคณะกรรมการการยุโรป

Multi-Stakeholder Forum on CSR ได้บรรลุความเข้าใจเกี่ยวกับ CSR ว่าเป็นความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมในการดำเนินธุรกิจบนพื้นฐานของความสมัครใจและให้มีการส่งเสริมการบรรณรค์ให้เป็นที่แพร่หลาย แต่ยังไม่เป็นที่ตกลงกันในเรื่องมาตรฐาน การติดตามผลและการจัดทำรายงาน และต่อมาคณะกรรมการการยุโรป ได้มีนโยบายสนับสนุนการดำเนินการดังกล่าวและได้จัดตั้ง European Alliance for CSR และมีบริษัทขนาดใหญ่เข้าร่วม เช่น โตโยต้า โฟล์คสวาเก้น ไมโครซอฟท์ โททาล จอห์นสัน แอนด์ จอห์นสัน ลอยด์ ทีเอสพี และ อินเทล

การจัดตั้งองค์กรข้างต้น ได้มีข้อขัดแย้งระหว่างองค์กรพัฒนาเอกชนกับภาคธุรกิจ กลุ่มนักพัฒนาเอกชน จึงไปจัดตั้งองค์กรใหม่เรียกว่า European Coalition for Corporate Justice นำโดย Friends of the Earth Europe โดยเสนอว่า แนวทางที่คณะกรรมการการยุโรปดำเนินการอยู่เป็น soft approach ที่ไม่มีประสิทธิภาพ จึงได้เรียกร้องให้ออกเป็นกฎระเบียบ และต้องการให้มีการตรวจสอบว่าบริษัทที่ใช้หลักการดังกล่าวจริงหรือไม่ และเรียกร้องให้มีการจัดตั้งผู้ตรวจสอบอิสระ พร้อมทั้งให้บริษัทจัดทำรายงาน แต่ในที่สุด(ปัจจุบัน)คณะกรรมการการยุโรป ก็ยังยืนยันในความเห็นว่า CSR เป็นเรื่องของความสมัครใจของธุรกิจเอกชน ไม่ใช่เรื่องของภาครัฐ(public affairs) และได้ยึดเอาแนวทางของการดำเนินงานจากมาตรการต่างๆ 3 แห่ง เป็นแนวปฏิบัติ คือ ILO Tripartite Declaration of Principle concerning MNEs and Social Policy / OECD Guidelines for MNEs และ UN Global Compact(สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงบรัสเซลส์ / คณะผู้แทนไทยประจำประชาคมยุโรป ,14 พฤศจิกายน 2550)

กล่าวได้ว่า การรวมตัวกันของ European Alliance for CSR นั้นได้ส่งผลให้มีการบรรณรค์ในเรื่อง CSR กันอย่างแพร่หลาย เช่นกรณีของ Toyota Motor Europe ซึ่งได้ตั้งแผนก CSR มาตั้งแต่ปี 2002 และได้

นำเอาหลักการของ CSR ไปใช้กำกับในการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในการผลิตที่ผลิตจากประเทศต่างๆ (จัดการต่อ supply chain) นอกจากนั้นยังได้รวมเอาการคิดค้นเทคโนโลยียานยนต์ที่รักษาสิ่งแวดล้อม รวมทั้ง การจ้างงานและสวัสดิการที่ดีแก่พนักงานด้วย มีการจัดการมาตรฐานด้านสังคมในประเทศที่ไปลงทุน โดย กำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติ (Code of Conduct) และจัดตั้ง Business Social Compliance Initiative (BSCI) เป็นองค์กรความร่วมมือระหว่างภาคเอกชน ปัจจุบันมีสมาชิกประกอบด้วย 91 บริษัท

นอกจากองค์กรที่ได้กล่าวถึงข้างต้นแล้ว ยังมีอีกหลายหน่วยงานที่ให้ความสำคัญต่อ CSR เช่น BusinessEurope / EuroChambers / European Association of Craft, Small and Medium-Size Enterprises (UEAPME) / World Business Council for Sustainable Development

3.2 สหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกา มีพัฒนาการงานด้านซีเอสอาร์มาก่อนอังกฤษและยุโรป มากกว่า 25 ปีโดยประมาณ ในขณะที่ยุโรปมีพัฒนาการจากการดำเนินงานตามนัยยะที่กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับกำหนดให้ปฏิบัติ ไปสร้างเป็นพันธะแห่งความร่วมมือทางสังคม (company – social engagement) แต่ในอเมริกายังคงรูปแบบของงาน CSR แบบนัยยะ (Implicit CSR) เช่นเมื่อ 100 ปีที่ผ่านมา โดยยังคงให้ความสำคัญกับการประกันสุขภาพ การจัดให้มีสวัสดิการบำนาญและกิจกรรมอื่นๆทางสังคม (Moon and Grafski ; 2004)

งานด้าน CSR ในสหรัฐอเมริกา เป็นปรากฏการณ์ที่อยู่บนพื้นฐานของการพึ่งตนเองและการมีส่วนร่วม โดยปกติของผู้ประกอบการที่นิยมสร้างผลกำไรแบบสูงสุดบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมและการมีเสรีภาพ self-regulating และความเกี่ยวข้องแบบจำกัดในบทบาทของรัฐ ดังนั้น งานด้าน CSR จึงเป็นงานกิจกรรมอาสาสมัครสำหรับกิจการเอกชน (initiatives are purely voluntary for corporations) เราจึงมักจะเห็นตัวอย่างของการทำกิจกรรมเพื่อสังคมในรูปแบบของกองทุน รัฐบาลไม่มีบทบาทในการกระตุ้นให้ภาคเอกชนเข้ามารณรงค์กิจกรรมเพื่อสังคมในรูปแบบของกองทุนและมูลนิธิ เช่น กรณีกองทุนของบิลเกตต์ หรือ มูลนิธิร็อกกีเฟลเลอร์ เป็นต้น

3.3 อังกฤษ

ในอังกฤษ รัฐบาลมีส่วนสำคัญในการกระตุ้นให้มีระบบการจัดการดูแลสวัสดิการสังคมและมีการแต่งตั้งรัฐมนตรีสำหรับการดูแลงาน CSR ควบคู่ไปกับการดูแลงานด้านการค้าและอุตสาหกรรม(คอลัมน์ update , ประชาชาติธุรกิจ , 26 มีนาคม 2550 หน้า 42) การเข้าไปมีบทบาทอย่างจริงจังของรัฐบาลได้เป็นลักษณะสำคัญของอังกฤษที่ผสมผสานแนวทางระหว่างอเมริกาและยุโรป (Moon and Grafski, อ้างแล้ว) และบทบาทรัฐบาลที่ได้แถลงไว้อย่างชัดเจนว่า “ รัฐบาล(อังกฤษ) เห็นว่า CSR เป็นการจัดการธุรกิจเพื่อสนับสนุนต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน(sustainable development) เป็นพื้นฐานที่จำเป็นที่จะบริหารธุรกิจ ที่เป็นการจัดการระหว่างการบริหารทรัพยากรและผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ กับผลกระทบที่มีต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม จะบริหารให้ธุรกิจมีกำไรมากที่สุดและมีผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดได้ อย่างไร (maximizing the benefits and minimizing the downsides) (what is CSR , www.csr.gov.uk)

ในช่วงทศวรรษ 1980 อังกฤษได้เริ่มปรับเปลี่ยนจากงาน CSR แบบ Implicit เป็น Explicit (Moon and Grafski, อ้างแล้ว) รัฐบาลได้เข้ามามีบทบาทในการสร้างกิจกรรมเยาวชน The Youth Training Scheme under the aegis of the Special Programmes Unit (CBI) / Business in the Community (BITC) ในช่วง 1990 จึงได้พัฒนาเป็นคลื่นลูกที่สองของงาน CSR เป็น ความรับผิดชอบต่อที่มีต่อผลิตภัณฑ์ (บริการ)และ กระบวนการผลิตและความรับผิดชอบต่อลูกจ้าง และพัฒนาเป็นคลื่นลูกที่สามเป็นความรับผิดชอบต่อทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับกิจการ (Stakeholders) และเป็นเรื่องที่สอดคล้องกับการเรียกร้องในเรื่องของ human rights หรือประเด็นสิ่งแวดล้อมของกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนและนักลงทุนให้ความสนใจ (Moon and Grafski, อ้างแล้ว)

ในขณะที่เดียวกันก็มีวิธีการจัดการต่อแนวคิดที่ขัดแย้งกันในยุโรปว่า CSR นั้นจะเป็นกิจกรรมที่ทำ โดยความสมัครใจ หรือต้องจัดทำเป็นรายงาน โดยอธิบาย ว่า CSR นั้น เป็นกิจกรรมอาสาสมัครที่สามารถ ดำเนินการได้ของธุรกิจเอกชน เป็นการกระทำที่เท่ากับและมากกว่าข้อกำหนดในมาตรการต่างๆที่ภาครัฐมีอยู่ เป็นการสนับสนุนทั้งการดำเนินธุรกิจและสังคมไปพร้อมๆกัน และรัฐบาลก็ได้จัดทำรายงานด้าน CSR เป็น รายงานประจำปี ” (www.csr.gov.uk)

2.4 รัสเซีย

ในรัสเซียวิสาหกิจต่างๆ โดยส่วนใหญ่ ยังอยู่ในการดำเนินการของรัฐ และวิสาหกิจหรือบริษัท เหล่านั้น ยังไม่ได้บรรจุเรื่อง CSR ไว้ในกลยุทธ์ / ความมุ่งมั่นในการดำเนินการ ขณะที่ยุโรปและอังกฤษ จะมีเป้าหมายในการรณรงค์ CSR ตามลำดับความสำคัญจากพนักงาน คู่ค้า ชุมชน และผู้ถือหุ้นเป็นลำดับ ความสำคัญที่คำนึงถึง แต่ที่รัสเซียจะให้ความสำคัญต่อ รัฐ ผู้ถือหุ้น คู่ค้า พนักงาน (Moon and Grafski ,2004 อ้างแล้ว)

2.5 ออสเตรเลีย

การรณรงค์เรื่อง CSR ในออสเตรเลีย ไม่ได้ดำเนินการโดยภาครัฐ เช่นในอังกฤษ ไม่ได้เป็นองค์กร ความร่วมมือของทุกองค์กรแต่ละภาคส่วนเช่นยุโรป ไม่ได้ยึดเอาการดำเนินการตามดับทกฎหมายแบบ สหรัฐอเมริกา แต่เป็นการจัดตั้งองค์กรกลางที่เป็นการรวมตัวของผู้ปฏิบัติงานที่ปรึกษาเฉพาะด้าน CSR วิจัย และนักพัฒนาชุมชน จัดตั้ง “Australian Centre for Corporate Social Responsibility : ACCSR” เมื่อปี 2003 เป็นองค์กรกลาง เป็นที่ปรึกษาด้านเพื่อการรณรงค์ CSR วิจัยและฝึกอบรม รวมทั้งการจัดทำรายงานเพื่อ ความยั่งยืน (sustainability reporting) การสร้างความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้เสีย (stakeholder engagement) และมาตรการวัดผล (CSR measurement) โดยจัดเป็นบริการต่อสาธารณะทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน (www.accsr.com.au)

2.6 แคนาดา

ในแคนาดา กลุ่มผู้ประกอบการอุตสาหกรรม เป็นสนับสนุนหลักการและแนวปฏิบัติสำหรับ CSR เพราะมีความเชื่อว่าเป็นการสนับสนุนการสร้างนวัตกรรม ผลิตภาพและการแข่งขัน (productive and competitive) อันเป็นผลที่ทำให้ได้รับผลตอบแทนที่มากกว่า เป็นการป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น เป็นการ

สร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักลงทุนกับการใช้ทุนอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการยกระดับความสัมพันธ์ระหว่างพนักงาน ชุมชน และ reputation & branding (www.ic.gc.ca)

อย่างไรก็ตามในแคนาดา ก็มีแนวทางที่แบ่งแนวทางการรณรงค์เป็น 2 สายทางเช่นเดียวกับแนวความคิดและการรณรงค์ทั่วโลก โดยในแคนาดามีองค์กรที่เป็นตัวแทนของแนวคิดข้างต้น คือ The Conference Board of Canada เป็นองค์กรที่มุ่งจัดความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ กับพันธะที่ต้องรับผิดชอบ (imperatives) ต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม เป็นองค์ประกอบสามประการที่สำคัญของความยั่งยืน และเน้นไปยังความคาดหวังของ (Stakeholder Expectations) และความต้องการและความยั่งยืนของมูลค่าตอบแทนต่อผู้ถือหุ้น (demands and sustain shareholder value) การให้ความสำคัญตามแนวทางของ The Conference Board of Canada มุ่งให้ความสำคัญไปยังองค์ประกอบ 5 ประการ ประกอบด้วย การมีบรรษัทธรรมาภิบาลและการจัดการภาคปฏิบัติ การมีส่วนร่วมของชุมชน การจัดการภาคปฏิบัติของทรัพยากรมนุษย์ การจัดการสิ่งแวดล้อม สุขภาพและความปลอดภัย และสุดท้ายคือสิทธิมนุษยชน

ในขณะที่อีกองค์กรหนึ่ง คือ Canadian Business for Social Responsibility : CBSR ให้นิยามสำหรับงาน CSR เป็นพันธะผูกพันของกิจการบริษัทเอกชนที่ต้องรับผิดชอบต่อระหว่างการจัดการด้านธุรกิจกับสิ่งแวดล้อมที่มีความยั่งยืน โดยการยอมรับในผลประโยชน์ของ Stakeholders ซึ่งรวมผู้คนดังต่อไปนี้เข้าไว้ด้วยกัน นักลงทุน ลูกค้า พนักงาน หุ้นส่วนธุรกิจ ชุมชนท้องถิ่น สิ่งแวดล้อมและสังคมโดยรวม CSR เป็นงานอาสาสมัครและการกุศล เป็นกิจกรรมต่างที่เกี่ยวข้องตามแนวทางนี้ เช่น พนักงานสัมพันธ์ การพัฒนาชุมชน การดูแลด้านสิ่งแวดล้อม การจัดการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การจัดการด้านตลาด ในภาคปฏิบัติ ตลอดจนความรับผิดชอบต่อสังคมและการตรวจสอบทางการเงิน (www.ic.gc.ca)

ในแคนาดา นับได้ว่าธุรกิจภาคเอกชน (private sector) มีความสำคัญต่อการรณรงค์ CSR เป็นอย่างมาก และถือว่าเป็นงานควบคู่ที่ต้องดำเนินไปด้วยกัน โดยจะมีการจัดตั้งเป็นองค์กรอิสระที่แยกต่างหากจากนิติบุคคลกิจการบริษัท โดยจัดตั้งเป็น independent organizations by business promoting CSR เช่นกรณีการดำเนินงานของสมาคมอุตสาหกรรม(IC.CA) เป็นต้น และการดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคมของวิสาหกิจเอกชนในรูปแบบข้างต้น จะเรียกว่า B/INGOs

2.7 CSR ในลาตินอเมริกาและกลุ่มคาริบเบียน

จากสำรวจข้อมูลโดยเว็บไซต์ของ Paul Alexander พบว่า ในลาตินอเมริกา อาร์เจนตินา ชิลี เม็กซิโก และรวมความถึงบราซิล และอุรุกวัย นั้น ภาคเอกชนมีส่วนสำคัญในการผลักดันด้าน CSR ซึ่งรวมเอากิจกรรมที่ภาคเอกชนดำเนินผ่านสมาคมอุตสาหกรรม องค์กรอิสระ ชมรมผู้ประกอบการ (B/INGO) และประเมินผลจากข้อมูลการรายงานในนิตยสาร การมีส่วนร่วมของเอ็นจีโอ และโครงการการบรรยายในมหาวิทยาลัย ตัวอย่างเช่น เม็กซิโกได้จัดตั้งวิทยาลัยจัดการธุรกิจ เพื่อทำหน้าที่ในการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่สาธารณะ สร้างรวมทั้งร่วมมือกับ North American business practices และการฝึกอบรม ตามผลของการจัดทำข้อตกลงการค้าเสรีอเมริกาเหนือ หรือ NAFTA : North American Free Trade Agreement รวมทั้ง

ทำหน้าที่เป็น National Contact Points (NCPs) ในการรณรงค์ Guidelines for Multinational Enterprises (and in Mexico in particular) ร่วมกับ Economic Cooperation and Development (OECD)

การรณรงค์ในรูปแบบความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยกับองค์กรระหว่างประเทศข้างต้น แตกต่างไปจากการดำเนินการสนับสนุนแบบ CSR promotion ของกระทรวงวางแผนและพัฒนาของเม็กซิโก

ใน โบลิเวีย โคลัมเบีย ปารากวัย เปรู และเวเนซุเอลา ซึ่งเป็น โชนของอเมริกาใต้ พบว่ามี กิจกรรม CSR น้อยมาก อาจเป็นเพราะประเทศเหล่านี้ บทบาทของเอกชนและบทบาทของรัฐบาลมีต่ำ โดยรัฐบาลพยายามที่จะดำเนินร่วมกับ Multilateral organizations โดยเฉพาะอย่างยิ่ง UNDP : The United Nations Development Programme ซึ่งมีการรณรงค์ Global Compact สำหรับประเด็นการสร้างความรู้แก่สาธารณะ มี NGO บางองค์กรและมีบางมหาวิทยาลัยทำหน้าที่นี้อยู่

ในอเมริกากลาง และกลุ่มแคริบเบียน (คิวบา / สาธารณรัฐโดมินิกัน / จาไมกา / ตรินิแดด / คอสตาริกา / นิคารากัว) จะพบกิจกรรม CSR ไม่มากนักเช่นกัน แม้ว่าบางประเทศจะมีการดำเนินกิจการเหล่านี้บ้าง แต่กลับการสนับสนุนจากรัฐบาลของประเทศที่มีประชาชนเข้าไปใช้บริการการท่องเที่ยวในประเทศนั้นๆ เช่นกรณีของจาไมกา ที่ได้รับการสนับสนุนจากแคนาดา ในโครงการ ENACT environment programme หรือบทบาทของภาคธุรกิจ (สมาคมอุตสาหกรรม) ในตรินิแดด และคอสตาริกา และที่เอลซัลวาดอร์ และปานามา ก็พบว่า ภาคเอกชน โดยรูปแบบ B/INGO เข้ามาทำหน้าที่ promoting CSR เช่นกัน

โดยภาพรวมของการรณรงค์ CSR ในลาตินอเมริกาและแคริบเบียน จะพบแนวโน้ม 3 ประการ ดังนี้

- (1) ภาคธุรกิจมีความสัมพันธ์โดยตรงกับงานด้าน CSR น้อยอยู่ แต่ที่มีมากเป็นงานที่ดำเนินโดยรูปแบบ B/INGO ที่มาทำหน้าที่ promote CSR ไม่ใช่การดำเนินงานที่มีความรับผิดชอบแบบผูกพันในพันธกิจที่จะต้องรับผิดชอบ (CSR obligations)
- (2) บทบาทของรัฐบาลมีส่วนร่วมน้อยและไม่มีนโยบายเชื่อมโยงในเรื่องนี้ด้วย ไม่มีการจัดตั้งหน่วยงานในลักษณะที่เป็น NCPs และบทบาทขององค์กรระหว่างประเทศ เช่นกรณีของ UNDP ในการรณรงค์ UN Global Compact ซึ่งรณรงค์ในอาร์เจนตินา ชิลี โคลัมเบียและเวเนซุเอลา
- (3) การสร้างความรู้แก่สาธารณะ จะได้รับอิทธิพลความรู้จากภายนอกมีบทบาทมากกว่าการพัฒนาองค์ความรู้จากภายในประเทศ

2.8 ไนจีเรีย

ไนจีเรียเป็นประเทศที่ตั้งอยู่ในอาฟริกาตอนกลาง เคยตกอยู่ภายใต้อาณานิคมอังกฤษ และอังกฤษได้ก่อตั้ง The United Africa Company (UAC) เมื่อปี 1879 ครอบครองกิจการค้าขายในกลุ่มน้ำไนเจอร์ เริ่มต้นกิจการจากการค้าทาส และเปลี่ยนไปเป็นการค้าอย่างอื่นเมื่อมีการยกเลิกการค้าทาส UAC ค้าขายกับคนพื้นเมืองแบบไร้ความปราณี - กคจี แม้ว่าไนจีเรียจะได้รับอิสรภาพเมื่อปี 1960 แล้วก็ตาม ไนจีเรีย ก็ยังได้รับอิทธิพลจากการตกอยู่ภายใต้อาณานิคมของอังกฤษ และปัจจุบันยังต้องเผชิญอยู่กับความยากจน ผสมผสาน

ปนเปื้อนกับปัญหาการละเลยต่อการเอาใจใส่ในเรื่องสิ่งแวดล้อม การคอร์รัปชันทั้งในแวดวงข้าราชการและนักการเมือง ในขณะที่มีกิจการสัมปทานกับบริษัทน้ำมันข้ามชาติ (Multinational oil companies) ประเด็นที่น่าสนใจของการศึกษา CSR ในไนจีเรีย ก็คือ จะเป็น Nigerian brand of CSR หรือเป็น CSR ที่เลียนแบบของชาวตะวันตก

จากการศึกษาของ ศูนย์ศึกษา CSR ระหว่างประเทศ ของมหาวิทยาลัยนอตติงแฮม ได้มีข้อสรุปที่น่าสนใจว่า การที่ไนจีเรียเป็นประเทศที่มีข้อจำกัดหลายประการในการพัฒนา ทั้งการขาดแคลนระบบสาธารณูปโภค เครื่องยนต์และไฟฟ้า ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน คอร์รัปชัน การอ่อนแอในมาตรการบังคับของสัญญา ฯลฯ ลักษณะดังกล่าวทำให้ความต้องการทางสังคมของไนจีเรียโดยพื้นฐานนอกจากจะเป็นเรื่องของระบบสาธารณูปโภคข้างต้นแล้ว ยังเป็นเรื่องของความยากจน ปัญหาด้านสาธารณสุข และการศึกษา ดังนั้น การคาดหวังที่จะมีการรณรงค์ใน CSR ที่เป็นนิยามของตะวันตก เช่น การคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค (consumer protection) การค้าแบบเท่าเทียม (fair trade) การตลาดเพื่อสิ่งแวดล้อม (green marketing) ภาวะโลกร้อน (Climate change concern) การลงทุนในกิจการที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม (social responsible investment) จึงเป็นเรื่องที่ไม่สอดคล้องต่อสภาพ โดยพื้นฐาน จากการศึกษาข้างต้นได้จะลึกลงไปอีกว่า กิจการขนาดใหญ่ในประเทศที่มีศักยภาพพอที่จะร่วมรับผิดชอบดูแลงานด้าน CSR ได้มีการดำเนินกิจกรรมในลักษณะใด พบว่า การบริจาคเพื่อสังคม (philanthropic perspective) – การตอบแทนสังคม (giving back) เป็นกิจกรรมที่เป็นที่นิยมอย่างโดดเด่น เช่น กรณีของ Zenith bank “เราเห็นการตอบแทนสังคมเป็นเรื่องจริงจังและเป็นเหตุที่เกิดจากความจริงใจแบบหลงใหล (passionate)” การบริจาคเพื่อสังคม ผลិតภัณฑ์เพื่อสังคม งานการกุศล นี้มีส่วนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชาวไนจีเรียที่มีระบบตระกูลเครือญาติ (kinship-network-base system) เป็นส่วนประกอบโครงสร้างธุรกิจ เครื่องขายการเมืองท้องถิ่นตามไปด้วย นอกจากนี้ยังมีความเชื่อสิ่งที่เหนือธรรมชาติ (supernatural) เป็นองค์ประกอบอีกส่วนหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม ในไนจีเรีย ยังมีกรณีของบรรษัทข้ามชาติ บริษัท บีเอที ไนจีเรีย (BAT Nigeria) ซึ่งดำเนินธุรกิจยาสูบ ที่ได้ตั้งมูลนิธิ British American Tobacco Foundation และดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคมครอบคลุมในไนจีเรีย ตามแนวทางของบริษัทแม่ ในโครงการลดความยากจนสำหรับเด็กยากจน (poverty reduction projects for unemployed youths) โดยทำงานร่วมกับ International Institute of Tropical Agriculture ซึ่งมีการทำงานเกี่ยวกับการเพาะพันธุ์พืชและการเก็บเกี่ยวมันสำปะหลัง และต่อมาได้พัฒนาเป็นโครงการเตรียมบุคลากรเข้าสู่แรงงาน (Undergraduate Internship Programme) อีกตัวอย่างหนึ่ง คือ บริษัท เชลล์ ไนจีเรีย (Shell Nigeria) ก็ได้ดำเนินโครงการในลักษณะเดียวกันแต่เป็นโครงการด้านพัฒนาทักษะวิทยาศาสตร์และวิศวกร เพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ภาคธุรกิจน้ำมันและก๊าซ (Kenneth M Amaeshi , Bongo C Adi Chris Ogbechie and Olufemi O Amao, 2006 www.nottingham.ac.uk/business/ICCSR)

โดยสรุป กรณีของไนจีเรีย จะเห็นว่า ในขณะที่ธุรกิจท้องถิ่นยังอยู่กับกิจการ CSR แบบ philanthropy กิจการของบริษัทข้ามชาติ กลับดำเนินการ CSR ที่ผ่อนคลายความยากจน การสร้างความสามารถ

2.9 เอเชีย

จากการศึกษาของ ศูนย์ศึกษา CSR ระหว่างประเทศ ของมหาวิทยาลัยนอตดิงแฮม ที่ศึกษาข้อมูลจากเว็บไซต์ของงานดำเนิน CSR ในเอเชีย 50 บริษัทใน 7 ประเทศได้แก่ อินเดีย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ เกาหลีใต้และไทย โดยไม่รวมจีน เพราะเป็นวิสาหกิจแบบรัฐเป็นเจ้าของ (state – owned business) และไม่สามารถใช้ช่องกึ่งเป็นตัวแทนข้อมูลของเงินทั้งหมดได้ นอกจากนี้ยังยกเว้นญี่ปุ่นอีกประเทศหนึ่ง เพราะใน 15 ปีนี้ เศรษฐกิจของญี่ปุ่น ได้หลอมรวมเข้ากับเศรษฐกิจโลกและเป็นประเทศผู้นำที่ให้ความสำคัญต่อเรื่อง CSR ไปแล้ว

จากการศึกษาพบว่า CSR ในเอเชียมีการดำเนินกิจกรรมโดยรวม 41 % จากกิจกรรมโดยรวมในขณะที่ยกเว้นอยู่ที่ 98 % ญี่ปุ่น 96 % การจัดทำรายงานผลการดำเนินงานเพื่อสังคม (CSR report) อยู่ในระดับกลาง การให้ความสำคัญต่อการรายงานผลการดำเนินงานเพื่อสังคมในรายงานประจำปี (วัดจากจำนวนหน้าของรายงาน) อยู่ในระดับ 2 % ขณะที่ ญี่ปุ่นและอังกฤษให้ความสำคัญในระดับ 90 % และ 64 % ตามลำดับ กระแสคลื่นของ CSR (3 กระแสคลื่นของ CSR ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของชุมชน / การรับผิดชอบต่อสังคมในการผลิตต่อสังคม และ ความรับผิดชอบต่อการใช้งานของสังคม) ในเอเชียให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นลำดับแรก รองลงมาคือการผลิต และที่สามคือการจ้างงาน

นอกจากนั้น คณะผู้ศึกษายังได้มีข้อสรุปจากการศึกษาเปรียบเทียบกับ CSR ในตะวันตก และมีข้อสังเกต 4 ประการประกอบด้วย

ประเด็นแรก ในเอเชียแม้ว่า ธุรกิจจะมีพื้นฐานมาจากธุรกิจครอบครัว มีการให้ความสำคัญต่อสังคมส่วนรวมมากกว่าการถือครองทรัพย์สินส่วนตัว ตลอดจนมีความเชื่อทางศาสนาที่เกี่ยวพัน มีลักษณะการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อสังคมในทางปฏิบัติได้โดยไม่จำเป็นต้องอ้างการพูดถึงหรือการสร้างราคาที่เป็นธรรม แต่หากเปรียบเทียบกับตะวันตกที่มีความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจมากกว่า โอกาสที่ธุรกิจและรัฐบาลของตะวันตกจะสามารถนำเอาส่วนเกินที่เป็นกำไรไปจัดเป็นกองทุนเพื่อการกุศลต่างๆ อันเป็นพื้นฐานของงาน CSR เช่น การบริจาค (donation) และการสนับสนุนการรณรงค์ (sponsorship) ย่อมมีมากกว่า และสร้างบทบาทของงานในด้าน CSR นี้ก่อนเอเชีย

นอกจากนั้น ตะวันตก มีการพัฒนาด้านการจัดการปกครอง การบังคับใช้ข้อกฎหมาย ที่เป็นระบบดี และดีกว่าเอเชีย ได้นำไปสู่การจัดการที่ดีของการลงทุน การจ้างงาน การตลาดและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ได้ดีกว่า แม้จะเกิดกรณี Enron หรือ Worldcom ก็เป็นข้อยกเว้น ในขณะที่ตะวันตก รวมทั้ง IMF / World Bank เห็นว่า การเกิดวิกฤติเศรษฐกิจของเอเชียเมื่อ 1990s เป็นเพราะการขาดธรรมาภิบาล

ประเด็นของการการบังคับใช้กฎหมาย นั้นมีความสัมพันธ์กับนโยบายและความเข้มงวดของรัฐบาล และเป็นความรับผิดชอบต่อสังคมแบบ Implicit ในขณะที่ประเทศในตะวันตกก็ไม่ได้ใช้กฎหมายแบบตาม

ประเพณี มีระบบเสรี และประชาธิปไตยกันทุกประเทศ ในทางกลับกันในเอเชีย เช่น สิงคโปร์ ก็มีกระบวนการบังคับใช้กฎหมายสูง และอินเดียก็มีความมีเสถียรภาพที่มั่นคงในกระบวนการประชาธิปไตย การให้ความสำคัญต่อเรื่องสิทธิมนุษยชน อิสระของสื่อ และการตรวจสอบความรับผิดชอบของรัฐบาล ของแต่ละประเทศในเอเชียก็ไม่เท่ากัน อย่างไรก็ตามในกรณีนี้พอจะเห็นได้ว่า มีระบบความสัมพันธ์ที่ดำเนินไปแบบควบคู่กันของ การจัดการปกครองกับ CSR (governance with CSR)

ประการที่สอง การดำเนินกิจกรรม CSR เอเชีย ไม่สามารถจัดเป็นรูปแบบ (modes) ได้ เพราะมีความเป็นชาติ ระบบการเมืองและเศรษฐกิจที่หลากหลาย การให้ความสำคัญทางสังคม ธุรกิจ การกำกับกิจการที่ดี ความรับผิดชอบของรัฐบาลและปทัสถาน ก็แตกต่างกัน เช่น ทัศนคติและความรับผิดชอบในการเสียหายของกิจการเอกชน ซึ่งเป็นพื้นฐานที่เหมือนกันอเมริกาและอังกฤษ แต่ในเอเชียทั้ง 7 ประเทศที่ศึกษา จะให้ความสำคัญในเรื่องนี้แตกต่างกัน

ประการที่สาม ในระยะยาวความสัมพันธ์ในการแลกเปลี่ยนกันระหว่างประเทศ การบริโภคทางการตลาด ตามกระแสโลกาภิวัตน์ จะทำให้กิจการเอกชนไปผลักดันและมีบทบาทยกเลิกความเป็นชาติและวัฒนธรรม และจะไปส่งผลต่อการเกิดกระแส CSR

ในกรณีนี้จะสนับสนุนข้อมูลจากการศึกษากรณีการเตรียมความพร้อมที่จะดำเนินการความรับผิดชอบต่อสังคมตามมาตรฐาน ISO 26000 ของธุรกิจในประเทศไทย ของสถาบันคีนันเอเชีย ที่ว่า การขับเคลื่อนผลักดันจะมาจากแรงผลักดันของผู้บริหารระดับสูงขององค์กร ที่จะกำหนดเป็นนโยบาย วิสัยทัศน์ และแนวทางปฏิบัติ โดยเฉพาะบริษัทข้ามชาติ (www.kiasia.org)

ประการที่สี่ CSR ในเอเชียจะขับเคลื่อนต่อไปด้วยโลกาภิวัตน์ เพราะโลกาภิวัตน์ในเอเชีย เป็นกระแสใหญ่ที่เพิ่มความเป็นธุรกิจแบบตะวันตก ซึ่งจะทำให้ CSR ขยายตัวออกไปกว้างขวาง ไม่ว่าจะเป็นการส่งออก การผลิต จะมีส่วนในการปรับนโยบายของประเทศในเอเชีย การเปลี่ยนแปลงในส่วนนี้จะนำไปสู่การเป็นประชากรที่ดี ประกอบกับคุณลักษณะของกิจการระหว่างประเทศ (internationalization) จะผลักดันให้ CSR และความเป็นกิจการเอกชนและความเป็นชาติ สร้างระบบโลกที่เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีธรรมาภิบาล (economic governance) อันจะเป็นผลมาจากการเฝ้าระวัง การตรวจสอบของ NGO / แนวความคิดแบบมีจริยธรรมของการลงทุน และมาตรฐานทั้งหลาย ที่รณรงค์โดย ธนาคารโลก โออีซีดี และ UN global Compact เปลี่ยนบริบทของสถาบันธุรกิจของธุรกิจระหว่างประเทศ

บทที่ 4.

การรณรงค์ / การจัดการด้าน CSR ในประเทศไทย

4.1 ภาครัฐ

4.1.1 ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

เมื่อปี 2545 ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (ตลท.) ได้ประกาศใช้ข้อพึงปฏิบัติสำหรับหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี ซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่าเป็นเรื่องของบรรษัทภิบาล (Corporate

Governance) และต่อมาได้นำเอาหลักการของ OECD Principles of Corporate Governance ปี 2004 และหลักการของธนาคารโลกในโครงการ Corporate Governance – Reports on the Observance of Standards and Codes (CG – ROSC) มาปรับรวมกัน แล้วบรรจุในเรื่องนี้อีกครั้งหนึ่งในปี 2549 ซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญ 5 หมวดด้วยกัน คือ สิทธิของผู้ถือหุ้น / การปฏิบัติต่อผู้ถือหุ้นอย่างเท่าเทียมกัน / บทบาทของผู้มีส่วนได้เสีย / การเปิดเผยข้อมูลและความโปร่งใส / ความรับผิดชอบของคณะกรรมการ

ในหลักการข้างต้น มีเรื่องของบทบาทของผู้มีส่วนได้เสีย ที่ตามตัวบทได้มีการให้ความหมายไว้ว่า เป็นเรื่องตามสิทธิที่กฎหมายเกี่ยวข้องกำหนดไว้ และเป็นประเด็นที่คณะกรรมการของบริษัท จะต้องให้ความสำคัญถึงนั้น มีแนวความคิดที่มีต่อการบริหารจัดการเรื่องดังกล่าวใน ความหมายที่ต่างกันระหว่างแบบแคบ (Narrow - minded) กับแบบกว้าง (Wide - angle) (ดูรายละเอียดในเรื่องนี้ได้จากคำอธิบายเรื่องบรรษัทภิบาล (Corporate Governance / CG ซึ่งเน้นแต่กิจการภายใน ผู้ถือหุ้น ผู้บริหาร คณะกรรมการ เป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรง) กับบรรษัทภิบาล (CSR) ซึ่งรวมความเอา ครอบครัวของพนักงาน ชุมชนที่องค์กรตั้งอยู่ ลูกค้า คู่ค้า คู่แข่งขันและประชาชนคดขยทั่วไปเป็นตัวตั้ง (www.thaicrs.com)

แนวความคิดที่จะบรรจุในเรื่อง CG นี้ สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (กลต) เสนอให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมที่ใช้ความหมายของคำว่า ผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) ที่มีความหมายที่กว้างกว่า ผู้ถือหุ้น คณะกรรมการ ผู้บริหาร พนักงาน โดยอยากให้ความหมายรวมความไปถึง (โดยตรง) ครอบครัวพนักงาน ชุมชนที่องค์กรตั้งอยู่ (รวมถึงสิ่งแวดล้อม) ลูกค้า คู่ค้า คู่แข่งขัน และประชาชนทั่วไป โดยเรียกแนวทางนี้ว่า บรรษัทภิบาล ซึ่งหมายถึง การดูแลรักษาไม่เฉพาะในส่วนที่เป็นกิจการ แต่ขยายกว้างออกไปครอบคลุมในส่วนที่เป็นผู้มีส่วนได้เสียทั้งหมดที่อยู่โดยรอบกิจการ ด้วยเจตนาของสำนักรับผิดชอบต่อสังคมในฐานะพลเมืองบริษัท (Corporate Citizen) การมีคุณธรรม โดยคำนึงถึงผู้มีส่วนได้เสียทั้งในและนอกกิจการอย่างเท่าเทียมกัน บรรษัทภิบาล จึงเป็นกลไกการดำเนินงานในกิจการที่เชื่อมโยงสู่กระบวนการภายนอก ที่จัดให้มีขึ้นภายใต้จุดมุ่งหมายที่ต้องการสร้างประโยชน์แก่กิจการและส่วนรวมบนพื้นฐานของการไม่เบียดเบียนกัน แนวคิดนี้ได้รับการสนับสนุนผลักดันให้มีการจัดทำเป็นขกร่าง “ หลักการความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ ” (www.thaicrs.com)

แนวคิดที่จะให้มีการเพิ่มเติมความรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้เสีย ที่มากกว่านิยามเดิม นั้น น่าจะตรงกับข้อสังเกตที่ เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา ได้ให้ความเห็นต่อเรื่องของ CG ว่า เป็นแนวคิดที่แคบเกินไป เพราะแนวคิดนี้ในวงกว้างที่สุดแล้ว อาจจะเอื้อแต่เพียงแก่ผู้ถือหุ้นของบริษัท (Shareholders) มากกว่าที่จะมีการปกครองให้ครอบคลุมไปถึงผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) และกลุ่มอื่นๆในสังคม ดังนั้น แนวความคิดเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทจึงได้ถูกเสนอขึ้นมาเพื่อเป็นทางเลือกในการกำกับดูแลบรรษัทข้ามชาติ เนื่องจากจะมีการคำนึงถึงผู้มีส่วนได้เสีย

ในสังคมวงกว้างมากกว่า (เอก ตังทรัพย์วัฒนา ; โลกาวัดัน์ บริษัทข้ามชาติ บริษัทภิบาล และ ความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท , 2548)

ล่าสุด ตลท. ได้จัดตั้ง “สถาบันธุรกิจเพื่อสังคม / Corporate Social Responsibility Institute : CSRI” เมื่อเดือนสิงหาคม 2550 เพื่อส่งเสริมให้บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ดำเนินการเกี่ยวกับ CSR เพิ่มมากขึ้น และได้วางกรอบงานที่จะจัดทำรายงานด้าน CSR (CSR report) เพื่อเป็นรายงานประจำปีของตลาดหลักทรัพย์ (นงราม วงษ์วานิช, รองผู้จัดการตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย สาขางานบริหาร รับผิดชอบดูแลธุรกิจเพื่อสังคม.....)

4.1.2 กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ได้จัดตั้ง “ ศูนย์ส่งเสริมธุรกิจเพื่อสังคม / Corporate Social Responsibility Promotion Center : CSR” โดยคำสั่งที่ 307/2550 ลงวันที่ 29 มิถุนายน 2550 เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคธุรกิจได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม โดยประสานงานการให้เพื่อสังคม (Philanthropy) ของมูลนิธิกองทุนไทย และแนวทางจิตอาสา พนักงาน (Volunteer) ของเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาคธุรกิจและภาคประชาสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (The NETWORK ประเทศไทย) และเข้มทิศธุรกิจเพื่อสังคม (คณะทำงานส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของบริษัทจดทะเบียนของ กสท.) เพื่อสร้างความเข้าใจและเพิ่มทักษะการปฏิบัติ โดยยังจะสร้างความรู้ความเข้าใจให้เป็นที่แพร่หลายมากกว่าการรู้จักแต่ในองค์กรขนาดใหญ่ในกรุงเทพฯ แต่เพียงอย่างเดียว (ประชาชาติธุรกิจ . 17 มีนาคม 2551)

4.1.3 กระทรวงอุตสาหกรรม

กระทรวงอุตสาหกรรม ได้กำหนดแนวปฏิบัติสำหรับการเตรียมความพร้อมของผู้ประกอบการและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ในการดำเนินการตามมาตรฐานสากล เรื่องความรับผิดชอบต่อสังคม ISO 26000 ที่จะประกาศใช้ในปี 2552 โดยให้การดำเนินธุรกิจและอุตสาหกรรมคำนึงถึงหลักการ 7 ประการ (www.tisi.go.th) คือ การใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อม (Environment) การเคารพสิทธิมนุษยชน (Human right) การดูแลพนักงานด้วยดี (Labour practices) การมีจริยธรรมขององค์กร (Organization governance) การดำเนินธุรกิจด้วยความเป็นธรรม (Fair operating practices) การไม่เอาเปรียบผู้บริโภค (Consumer issues) และการร่วมพัฒนาสังคม (Social development)

4.1.4 โรงพยาบาลอภัยภูเบศร์

เป็นโรงพยาบาลชุมชนในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ที่มุ่งจะเป็นสถาบันพยาบาลแพทย์แผนไทย ได้สนับสนุนให้ชุมชนบ้านดงบัง ต.ดงจี้เหล็ก อ.เมือง ปราจีนบุรี ซึ่งเป็นชุมชนที่โรงพยาบาลตั้งอยู่ ปลูกสมุนไพรให้กับโรงพยาบาล ซึ่งมุ่งรักษาในด้านสมุนไพร ยาไทย จนสร้างความ เป็นหนึ่งเดียวระหว่างชุมชนกับโรงพยาบาล (สำนักพิมพ์มติชน.2550)

4.1.5 การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.)

ในคราวที่เครือข่ายประชาชนภาคตะวันออก ได้ยื่นข้อเรียกร้องต่อรัฐบาล (พล.อ.สุยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรี) ให้ออกประกาศให้จังหวัดระยองเป็นพื้นที่ควบคุมมลพิษ เพื่อจัดการต่อปัญหาผลกระทบมลภาวะต่างๆที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมทั้งในพื้นที่ของ กนอ. เขตประกอบการอุตสาหกรรม และที่ตั้งโดยทั่วไป (ในสองกรณีหลังนี้อยู่การดูแลของกระทรวงอุตสาหกรรม) และรัฐบาลในขณะนั้นได้อาศัยอำนาจของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นหลายคณะเพื่อรับผิดชอบในการดำเนินลดการปล่อยมลภาวะ รวมทั้งดำเนินการอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนของ กนอ. ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่จะต้องร่วมดำเนินงาน จึงได้เชิญชวนผู้ประกอบการทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่เขตนิคมอุตสาหกรรมมาพบปะ จัดตั้งมูลนิธิกองทุนฟื้นฟูคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม สำหรับชุมชน โดยรอบพื้นที่ตั้งนิคมอุตสาหกรรมมาพบปะและพื้นที่ใกล้เคียง โดยมีวัตถุประสงค์.....และในการดำเนินงานตามโครงการนี้ กนอ. ได้ให้ความสนใจที่จะร่วมดำเนินงานกับผู้นำชุมชน ควบคู่ไปกับการประสานกับผู้บริหารในองค์กรปกครองท้องถิ่นและผู้ว่าราชการจังหวัดระยอง

4.2 ภาคเอกชน

4.2.1 กิจกรรมเอกชนระดับบริษัทข้ามชาติ

ลำดับ	บริษัท	ประเภทธุรกิจ	กิจกรรม CSR
1	บริษัท ไพรซ์ วอเตอร์ เฮาส์ คูเปอร์ จำกัด (PWC)	ที่ปรึกษา	ส่งพนักงานลงพื้นที่เกาะลิง จ.ตรัง เกาะปู จ.กระบี่ เพื่อฟื้นฟูชีวิตและพัฒนาชุมชน โดยความร่วมมือกับเครือข่ายฟื้นฟูอันดามัน (Save Andaman) สร้างเป็นกิจกรรม โครงการเส้นทางสู่การพัฒนาผู้นำองค์กรและชุมชน เป็นโครงการของบริษัทที่มีสาขาทั่วโลก (กองบรรณาธิการประชาชาติธุรกิจและอนันชัย ยูรประถม ,2550)
2	บริษัท เมอร์ค จำกัด	ธุรกิจยา	ร่วมกับมูลนิธิรักษ์ไทยสร้างเสริมภาวะผู้นำเยาวชน ที่อุดรธานี และหนองคาย(กองบรรณาธิการประชาชาติธุรกิจและอนันชัย ยูรประถม ,2550)
3	บริษัท สตาร์ บัคส์ คอฟฟี่ (ประเทศไทย) จำกัด	อาหารและเครื่องดื่ม	ในไทยสตาร์บัคส์ ได้สนับสนุนชาวไร่กาแฟที่แม่ฮ่องสอน เปิดตัวแบรนด์ ชื่อ ม่วนใจ๋ เบลนด์ รวมทั้งดำเนินส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชาวไร่คู่สัญญาตามกรอบที่เคยดำเนินการมาแล้วทั่วโลก(กองบรรณาธิการประชาชาติธุรกิจและอนันชัย ยูรประถม ,2550)
4	บริษัท คอลเกต – ปาล์มโอลีฟ (ประเทศไทย) จำกัด	คอนซุมเมอร์โปรดักส์	รณรงค์ให้เยาวชนล้างมืออย่างถูกสุขอนามัย กับกระทรวงศึกษาธิการ มือสะอาด สุขภาพดีโดยบริจาคสบู่ก้อน 1 หีบ พัฒนาการมาจากวิจัยการออกห้องน้ำแล้วไม่ล้างมือ(กองบรรณาธิการประชาชาติธุรกิจและอนันชัย ยูรประถม ,2550)

5	บริษัท เซเรบอส (ประเทศไทย) จำกัด	อาหารเสริม	โครงการติวเออนทรานซ์ / อักษรไขว้แบรนด์ ชัมเมอร์แคมป์ (โครงการเสริมสร้างความรู้แก่เยาวชน) (กองบรรณาธิการ ประชาชาติธุรกิจและอนันชัย ยูรประดม ,2550)
6	บริษัท เนสท์เล่ (ไทย) จำกัด	อาหาร	ส่งเสริมการเกษตรให้ชาวไร่กาแฟ โดยมีหน่วยงานลงไปส่งเสริมความรู้และพัฒนาคุณภาพกาแฟในพื้นที่โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย(กองบรรณาธิการ ประชาชาติธุรกิจและอนันชัย ยูรประดม ,2550)
7	บริษัท ฮอนด้า ออโตโมบิล (ประเทศไทย) จำกัด	รถยนต์	ลดการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์สู่ชั้นบรรยากาศจนเหลือ 0 เพิ่มการใช้ประโยชน์จากพลังงานทดแทน ล่าสุดประกาศนโยบาย Green Dealer (กองบรรณาธิการ ประชาชาติธุรกิจและอนันชัย ยูรประดม ,2550)
8	บริษัท เทสโก้ โลตัส จำกัด	ค้าปลีก	เริ่มต้นโครงการประหยัดพลังงาน ซึ่งสามารถประหยัดเงินได้มากถึง 19 ล้านบาท และจะใช้เป็น Model ต่อไปของเทสโก้ (กองบรรณาธิการ ประชาชาติธุรกิจและอนันชัย ยูรประดม ,2550)
9	บริษัท ปูนซีเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) / SCG	อุตสาหกรรม	<p>SCG ได้อธิบายว่า เหตุที่ให้ความสำคัญต่อ CSR ก็เพราะว่า SCG เป็นส่วนหนึ่งของสังคม หากต้องการอยู่ในสังคมอย่างยั่งยืน ต้องเกื้อกูล ตอบแทนและช่วยเหลือสังคม และ SCG ถือว่าผลประโยชน์ของส่วนรวมของประเทศชาติและสังคมย่อมอยู่เหนือผลประโยชน์อันพึงได้จากการค้าทั้งปวง</p> <p>นอกจากนั้น กานต์ ตระกูลสุน กรรมการผู้จัดการใหญ่ SCG ให้เป็นนโยบายว่า หนึ่งในปัจจัยความสำเร็จของการดำเนินธุรกิจ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน คือ ทีมผู้บริหารต้องกำหนดวิสัยทัศน์ แนวนโยบายที่ครอบคลุมทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและสังคม ซึ่งได้แบ่งเป็นงาน 4 ด้านของกิจกรรม CSR ประกอบด้วย Corporate Governance / Human Development / Public Welfare / Environment</p> <p>จากกรอบการทำงานเพื่อสังคมและรับผิดชอบต่อสังคมข้างต้น SCG ได้แปรเป็นกิจกรรมในโครงการต่างๆที่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปเช่น การรณรงค์สร้างจิตสำนึกอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วยกระบวนการ 3 R ในกลุ่มพนักงาน (SCG Do it Green) / ซึ่งต่อมาได้ขยายผลไปสู่โครงการ Check Dam Restoring the ecosystem (โครงการฝายแม่ั่ว) โครงการทุนการศึกษาและช่วยเหลือผู้พิการ (SCG Donation /SCG Scholarship) โครงการด้านเด็ก เยาวชน</p>

			และกีฬา เช่น SCG Young Thai Artist Award / SCG Excellent Internship / SCG Sci-camp / SCG Early Child Development / SCG Badminton (อ้างอิง www.svnasis.org)
10	บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)	พลังงาน	<p>เป็นบริษัทที่มีการดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคม ทั้งที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจการโดยตรง เช่น โครงการช่วยชาติประหยัดน้ำมัน(บริการตรวจสภาพเครื่องยนต์ฟรีของสถานีบริการน้ำมัน 100 แห่งทั่วประเทศร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา หรือที่ไม่เกี่ยวข้องกับกิจการโดยตรง เช่น การสนับสนุนมูลนิธิลูกโลกสีเขียว ฯลฯ</p> <p>แต่ที่ ปตท.ได้ประกาศใช้เป็นโครงการเพื่อสังคม โครงการหลักในปี 2551 คือ โครงการรักษ์ป่า สร้างคน 84 ตำบล วิถีพอเพียง โดยเริ่มต้นคัดเลือกตำบลนำร่อง 9 ตำบล เพื่อเป็นต้นแบบในการวิเคราะห์ปัญหาและศักยภาพของชุมชน เพิ่มทักษะในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติในท้องที่ การจัดการพลังงานในชุมชน การจัดการด้านการศึกษาที่เน้น โรงเรียน ครูและนักเรียน การดูแลสิ่งแวดล้อมในชุมชน การจัดการกองทุน และการพัฒนาจิตใจของคนในชุมชน</p> <p>การวิเคราะห์ปัญหาและศักยภาพของชุมชน จะเป็นต้นกำเนิดที่ทำให้คนในชุมชนได้มองเห็นปัญหาร่วมกันและช่วยการสร้างสรรค์ปัญหาที่จะจัดการโดยอาศัยตัวแบบตามวิถีพอเพียง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแก้ไขปัญหาหนี้สินระดับครัวเรือน การจัดทำแผนแม่บทชุมชน การจัดการเกษตรอินทรีย์และเกษตรวิถีธรรมชาติ (www.thaienv.com)</p>
11	บริษัท ซีพี เซเว่นอีเลฟเว่น จำกัด (มหาชน)	ค้าปลีก	ส่งเสริมให้พนักงานมีโอกาสเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น โดยจัดตั้งโรงเรียนปัญญาวิวัฒน์เทคโนโลยี พัฒนาการมาจากการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนพนักงานในธุรกิจร้านสะดวกซื้อ สร้างเป็นจุดแข็ง / ได้เปรียบทางการแข่งขัน (สำนักพิมพ์มติชน,2550)

หมายเหตุ บริษัทลำดับที่ 9 และ 10 เป็นบริษัทข้ามชาติของไทย

4.2.2 กิจกรรมเอกชนระดับท้องถิ่นของไทย

ลำดับ	บริษัท	ธุรกิจ	กิจกรรม CSR
1	บริษัท น้ำตาลมิตรผล จำกัด	อุตสาหกรรม -พลังงาน ทดแทน	ได้กำหนดกรอบการดำเนินธุรกิจที่ต่อขยายจากน้ำตาลที่ผลิตจากอ้อย ไปสู่การสร้างนวัตกรรมใหม่ โดยการผลิตไฟฟ้าชีวมวลจากกากอ้อย การผลิตเอทานอลจากกากน้ำตาล ซึ่งเป็นนำเอาของเสียไปใช้ประโยชน์ โดยสร้างกระบวนการที่อยู่ร่วมกับชุมชนและรับผิดชอบต่อสังคม โดยการจัดตั้งโครงการหมู่บ้านเพิ่มผลผลิต ที่เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างชาวไร้อ้อย รัฐและโรงงาน ในการเพิ่มผลผลิตต่อไร่จากเดิม 7-8 ตันต่อไร่ เป็น 15 ตันต่อไร่โดยเฉลี่ย นอกจากนี้ยังมีโครงการชลประทานต่อยอดท่อส่งน้ำมิตรบ้านลาด โครงการมิตรผลเยาวชนคนกล้า ฯลฯ (ประชาชาติธุรกิจ 24 ตุลาคม 2550)
2	ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)	สถาบัน การเงิน	ได้ยกระดับงานด้านกิจกรรมเพื่อสังคมที่มีการตั้งเป็นรูปคณะกรรมการกิจกรรมเพื่อสังคม มี ดร.จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา เป็นประธาน และมีกรรมการคนสำคัญอีกหลายท่าน เช่น นายอานันท์ ปันยารชุน คุณหญิงชฎา วัฒนศิริธรรม เป็นการตั้งมูลนิธิสยามกัมมาจล (เคยตั้งมาแล้วเมื่อ 2539) โดยจะมุ่งเน้นไปยังการดำเนินกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม โดยที่ฝ่ายสื่อสารองค์กร จะยังคงดำเนินกิจกรรมการบริจาคเพื่อการกุศล และการกระตุ้นจิตอาสาของพนักงาน (ประชาชาติธุรกิจ , 3 มีนาคม 2551)
3	ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน)	สถาบัน การเงิน	ธนาคารกรุงไทย มุ่งเน้นที่จะเตรียมการรองรับมาตรฐานการรับผิดชอบต่อสังคม ของ ISO 26000 โดยได้ปรับโครงสร้างการทำงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ที่มีการตั้งคณะกรรมการบรรษัทภิบาลและความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (CSER) ในปี 2551 นี้ ได้พัฒนางานดังกล่าวโดยตั้งงานส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม อยู่ภายใต้การดูแลของฝ่ายสื่อสารการตลาดและประชาสัมพันธ์ ที่มี ดร.ชัยวัฒน์ วิบูลย์สวัสดิ์ เป็นประธาน โดย CSER จะดำเนินโครงการกรุงไทยสานฝันโรงเรียนดีใกล้บ้าน / การเชื่อมโยงโครงการที่กระจัดกระจายเข้าด้วยกัน / การมีส่วนร่วมของพนักงาน และการสร้างพันธมิตร (ประชาชาติธุรกิจ , 3 มีนาคม 2551)

3.2.3 เครือข่ายนักธุรกิจเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (Social Venture Network Asia : SVN)

นอกจากแต่ละบริษัทเอกชนทั้งบริษัทข้ามชาติและบริษัทไทย จะได้ดำเนินกิจกรรม CSR ตามกรณีตัวอย่างข้างต้นแล้ว ยังมี เครือข่ายนักธุรกิจเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (Social Venture Network Asia : SVN) ซึ่งเป็นการรวมตัวของผู้ประกอบการธุรกิจ – นักวิชาการ กลุ่มเล็กๆ ในช่วงปี 2542 ประกอบด้วย นายไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม ดร.จรี วิจิตรวาทการ ดร.วรากรณ์ สามโกเศศ นางสาวนพร เรืองสกุล โดยปัจจุบันมีนายสุทธิชัย เอี่ยมเจริญยิ่ง ประธาน (ผู้บริหารบริษัท Wonderworld Products ผู้ผลิต/ผู้ส่งออก ของเล่นไม้ยางพารา และบริษัท Nichiworld ผู้นำเข้าและผู้จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของเล่นรายแรกของไทย และจัดทำแคมเปญ Play Safe ให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ต่อด้านเรื่องความระมัดระวังในความปลอดภัยของบุตรหลาน)

SVN มีสมาชิกอยู่ประมาณ 80 ราย (2550) เป็นเครือข่ายแบบหลวมๆ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานด้านซีเอสอาร์ของสมาชิก มีการจัดกิจกรรมการเสวนา คุยงาน ประชุม มอบรางวัลประจำปี มีการจัดทำ CSR journal เป็นวารสารสื่อสัมพันธ์ราย 3 เดือนและมีการจัดประสานเครือข่ายระหว่างประเทศ อีกด้วย (www.svnasia.org)

4.3 ภาคสังคม

4.3.1 โครงการให้เพื่อสังคม / มูลนิธิกองทุนไทย

โครงการให้เพื่อสังคม / Give 2 Call (Philanthropy) ดำเนินกิจกรรมควบคู่กับโครงการจิตอาสาพนักงาน (Volunteer) มูลนิธิกองทุนไทยได้จัดฝ่ายส่งเสริมการให้เพื่อสังคม ได้จัดตั้ง “โครงการให้เพื่อสังคม” โดยมีชื่อเรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า Give 2 call โดยได้นิยามการให้ว่า เป็นการแบ่งปันน้ำใจ แบ่งปันความเอื้ออาทร การให้ที่ไม่ได้จำกัดเพียงแค่เงินและวัตถุสิ่งของ เป็นการกระตุ้น ส่งเสริมให้ การให้ เป็นคุณธรรมพื้นฐานของสังคมไทย เพื่อนำไปสู่สังคมสงบสุข ร่วมเย็น (มูลนิธิกองทุนไทย, www.tff.or.th) ในขณะเดียวกันจะดำเนินงานควบคู่ไปกับงานของเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาคธุรกิจและภาคประชาสังคม (The NETWORK ประเทศไทย) ได้ริเริ่ม “โครงการจิตอาสาพนักงาน” เป็นโครงการรณรงค์สร้างจิตสำนึกการเสียสละการทำกิจกรรมเพื่อสังคม โดยเริ่มต้นภายในองค์กรขององค์กรทั้งภาครัฐและธุรกิจเอกชน

ทั้งสองเรื่องข้างต้นเป็นเรื่องที่อธิบายหรือสามารถดำเนินการควบคู่กันไป โดยเรื่องของการให้เพื่อสังคม นำเอาแนวความคิดมาจาก การบริจาคเพื่อการกุศล (Philanthropy) ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยความเอื้อเฟื้อขององค์กรธุรกิจโดยเจ้าของหรือผู้ถือหุ้น ด้วยการบริจาคเงิน สิ่งของหรือสินค้าให้กับสังคมหรือผู้ด้อยโอกาส ในขณะที่ จิตอาสาพนักงาน (Volunteer) เป็นวิธีการที่สร้างการมีส่วนร่วมของพนักงาน ที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม ด้วยการให้และการแบ่งปันทรัพยากรต่างๆ ทั้งในรูปของเวลา ความรู้ สิ่งของ หรือสินค้าน้ำใจร่วมกัน ระหว่าง นายจ้าง ผู้บริหารและลูกจ้าง แก่ชุมชนที่อยู่รอบบริเวณบริษัทและสังคมวงกว้าง อีกทั้งยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน และการสร้างสิ่งแวดล้อม ในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลอีกทางหนึ่ง

ก่อให้เกิดทั้งประโยชน์องค์กรธุรกิจและสังคมไปพร้อมๆกัน (วรรณ ประยูคต์วงศ์ และ ปาริณา ประยูคต์วงศ์ , คู่มือการพัฒนาจิตอาสาพนักงานในองค์กรธุรกิจ สู่ความสุขในวิถีการทำงาน ; 2550 , หน้า 8)

4.3.2 สถาบันไทยพัฒนา มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย

สถาบันไทยพัฒนา เป็นองค์กรที่ไม่มีวัตถุประสงค์หากำไร ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อ 9 กันยายน 2542 ในรูปแบบของชมรม และได้แปลงสภาพเป็นสถาบันเมื่อ 18 กรกฎาคม 2544 เพื่อทำหน้าที่ส่งเสริมการดำเนินธุรกิจตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงและบรรษัทภิบาล(CSR) ในรูปแบบต่างๆ เช่น การวิจัย การทำปรีกษา และเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นเครื่องมือสนับสนุนการดำเนินงาน และได้เป็นภาคีองค์กรของมูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

แนวทางการรณรงค์สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ CSR ของสถาบันไทยพัฒนา ที่เป็นที่รู้จักกันโดยแพร่หลายก็คือ โครงการวิจัยและให้คำปรึกษา การพัฒนาซีเอสอาร์เชิงกลยุทธ์ (Strategic CSR Development) และCSR Master Plan รวมทั้งได้จัดทำโครงการร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ในชื่อ โครงการพัฒนาซีเอสอาร์ในกระบวนการบริหารจัดการองค์กรธุรกิจ ซึ่งเป็นโครงการที่มีผู้ประกอบการ 7 แห่ง ให้ความร่วมมือ ประกอบด้วย บริษัท ไทยประกันชีวิต จำกัด / บริษัท พานาโซนิคอิเล็กทรอนิกส์ (ไทยแลนด์) จำกัด / บริษัท เนสท์เล่ (ไทย) จำกัด/ บริษัทแอมเวย์ (ประเทศไทย) จำกัด / บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน) / บริษัท จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำกัด และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร(ชกส) และได้พัฒนาองค์ความรู้ดังกล่าวเป็น Z – Model เพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับการบริหารเชิงกลยุทธ์และการวัดประเมินผล

4.3.4 สถาบันคีนันเอเชีย

สถาบันคีนันเอเชีย (Kenan Institute Asia) เป็นองค์กรไม่แสวงหากำไร เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยมีปณิธานที่มุ่งมั่นที่จะสร้างขีดความสามารถที่แข็งแกร่งและการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศในภูมิภาคเอเชียโดยเฉพาะในแถบกลุ่มน้ำโขง สถาบันได้กำหนดกรอบวัตถุประสงค์ที่จะดำเนินงานในระยะ 5 ปี ข้างหน้า (2551-2555) 7 ประการ 2 เรื่องในนั้นมีความเกี่ยวข้องกับการรณรงค์ในด้าน CSR ประกอบด้วย การส่งเสริมการบริหารจัดการทางธุรกิจที่ดีขึ้นของภาคเอกชนตามหลักธรรมาภิบาล ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม และการยกระดับความสามารถในการแข่งขันที่ยั่งยืน และการสนับสนุนการรักษาสิ่งแวดล้อมโดยการส่งเสริมการเข้ามามีบทบาทร่วมของรัฐวิสาหกิจและเอกชน

ในช่วงปลายปี 2550 สถาบันคีนันเอเชีย ได้รณรงค์การเตรียมความพร้อมขององค์กรและหน่วยงานในประเทศไทยเพื่อรองรับการปฏิบัติตามมาตรฐานสากลว่าด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม (ISO 26000 Social Responsibility) ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมที่รองรับแนวปฏิบัติที่จะเกิดขึ้นจากการประกาศใช้กติกาดังกล่าวของ International Organization for Standardization : ISO

(www.kiasia.org)ซึ่งเป็นการสนับสนุน การเตรียมการของกระทรวงอุตสาหกรรม ที่ได้กำหนดแนวปฏิบัติสำหรับการเตรียมความพร้อมที่จะดำเนินการตามมาตรฐานสากลเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคม ไปก่อนหน้านี้แล้ว

4.4 สื่อ

การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรณรงค์ด้าน CSR ในประเทศไทย นอกจากจะมีการเผยแพร่ข้อมูลขององค์กรของภาครัฐ เอกชน และภาคสังคม ที่เป็นเจ้าของโครงการ โดยผ่านสื่อด้านกว้างในรูปของข่าว บทความ บทรายงาน ฯลฯ และการให้ข้อมูลข่าวสารโดยเว็บไซต์ขององค์กรเจ้าของโครงการ ต่างๆ ข้างต้นแล้ว ยังมีหนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ประเภทธุรกิจราย 3 วัน ในเครือมติชน และหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจรายวัน (หนังสือพิมพ์ประเภทธุรกิจ) ได้เป็นสื่อหลักในการทำหน้าที่รายงานความก้าวหน้าและความเคลื่อนไหวการดำเนินกิจกรรม งานวิชาการ ทั้งที่เป็นงาน CSR ภายในประเทศและต่างประเทศ อันเป็นสร้างประเด็นนำเสนอและข้อถกเถียง ต่างๆ เพื่อพัฒนางานในด้านนี้อย่างต่อเนื่อง โดยสื่อทั้งสองฉบับได้นำเรื่องของ CSR ไปรวมเข้าไว้กับความรู้และความเคลื่อนไหวในการบริหารองค์กรและทรัพยากรมนุษย์

นอกจากสื่อหลักข้างต้นแล้ว ยังมีเว็บไซต์ www.thaicrs.com ซึ่งได้จัดตั้งขึ้นในคราวที่มีการจัดงานสัมมนาคุณธรรมแห่งชาติ แล้วได้จัดประชุมกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคม เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2548 แล้วได้จัดตั้ง Thai Corporate Social Responsibility (ThaiCSR) (www.thaicrs.com)

บทที่ 5

การเปลี่ยนแปลงของการจัดการปกครอง

5.1 CSR กับความสัมพันธ์กับโลกาภิวัตน์

จากการศึกษาพบว่า CSR เป็นแขนงงานที่ก่อเกิดขึ้นและมีความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกับ แนวนโยบายขององค์การระหว่างประเทศมาตั้งแต่การประกาศแผนปฏิบัติการ 21 แผนปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ของสหประชาชาติ ซึ่งได้รับการรับรองจากการประชุม Earth Summit ที่กรุงริโอ เดอจาโร สหพันธ์สาธารณรัฐบราซิล เมื่อปี 2535 ที่ได้หันมาให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และให้ความสำคัญต่อกลุ่มคนที่ถูกมองข้าม ไปจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม (สตรี เด็ก คนหนุ่มสาว คนพื้นเมือง องค์กรพัฒนาเอกชน แรงงาน ธุรกิจและอุตสาหกรรม นักวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนเกษตรกร) และการนำเสนอต่อที่ประชุมสุดยอดผู้นำเกี่ยวกับสถานะในชั้นบรรยากาศของโลก ณ กรุงเกียวโต (Kyoto Protocol) ที่มีการเรียกร้องให้ธุรกิจหันมาให้ความสำคัญรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility : CSR) เมื่อปี 2540

นอกจากนั้น ยังมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกับ UN Global Compact ของ UNDP ที่นายโคฟี อันนัน เลขาธิการองค์การสหประชาชาติ นำเสนอให้ธุรกิจทั่วโลกให้แสดงความรับผิดชอบต่อสังคม (good

global citizenship) เมื่อปี 2542 ซึ่งในนโยบายดังกล่าวได้ให้ความสำคัญต่อความเป็นสิทธิมนุษยชน มาตรฐานแรงงาน การกำกับสิ่งแวดล้อม (ต่อมาได้เพิ่มการต่อต้านคอร์รัปชัน)

ความสัมพันธ์ของ CSR กับโลกาภิวัตน์ นั้น ในกรณีนี้พิจารณาจากความเกี่ยวข้องกับองค์กรระหว่างประเทศ ที่ได้มีบทบาทต่อการกำหนดนโยบายและทิศทางของประเทศสมาชิก อีกประเด็นพิจารณาความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่องค์กรระหว่างประเทศให้ความสำคัญในการกำหนดเป็นนโยบาย ซึ่งใน CSR นี้ มีความเกี่ยวข้องกับการเรียกร้องให้ธุรกิจให้ความสนใจต่อสิ่งแวดล้อมที่สูญเสียภาวะสมดุลย์ ไปจนก่อให้เกิดปัญหาภาวะโลกร้อน หรือการเปลี่ยนแปลงของสภาวะอากาศของโลก (Climate Change) นอกจากนี้ยังมีความเกี่ยวข้องในประเด็นของสิทธิมนุษยชน คนส่วนน้อยของสังคม ฯลฯ

นอกจากนั้น ความเกี่ยวข้องที่มีกับความเป็นโลกาภิวัตน์ข้างต้น CSR ยังมีความผูกพันอย่างใกล้ชิดกับการบริหารจัดการที่ดี หรือบรรษัทภิบาล โดยจะเห็นได้จากอิทธิพลต่อเนื่องที่เกิดจากการประกาศนโยบายต่างๆตามลำดับของสหประชาชาติและการประชุมระหว่างประเทศ และการขานรับต่อของธนาคารโลก (World Bank) ที่ได้กำหนดแนวปฏิบัติว่าด้วย Corporate Governance – Reports on the Observance of Standards and Codes (CG-ROSC) หรือนโยบายขององค์กรระหว่างประเทศอื่นๆไม่ว่าจะเป็น องค์การการค้าระหว่างประเทศ (WTO) ธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB) บรรษัทการเงินระหว่างประเทศ (IMF)

5.2 CSR กับความสัมพันธ์กับการจัดการปกครอง

จากการศึกษาพบว่า ผลที่เกิดขึ้นต่อเนื่องนอกจากผลโดยตรงที่เกิดจากแนวคิด แนวนโยบายว่าด้วยการบริหารจัดการที่ดี และบรรษัทภิบาล ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงมติดการการจัดการปกครอง ทั้งในระดับประเทศ และสากล ทั้งในหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน และบทบาทที่มีมากขึ้นขององค์กรภาคสังคม ตลอดจนบทบาทที่จำเป็นของสื่อ ทั้งสื่อหลักและสื่อรอง

ในรายงานนี้ จะเห็นได้ว่า องค์กรระหว่างประเทศมีบทบาทเพิ่มขึ้น ส่วนรัฐบาล จะมีบทบาทมากขึ้นน้อยแตกต่างกันแตกต่างกันไป ตามสภาพของแต่ละประเทศ ในกรณีรัฐบาลของอังกฤษ เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนถึงการมีบทบาทสำคัญ ส่วนราชการในการสนับสนุนแบบ CSR promotion ของประเทศในแถบลาตินอเมริกา หรือแม้กระทั่งความพยายามของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ของไทยที่ได้จัดตั้งศูนย์ส่งเสริมธุรกิจเพื่อสังคม ก็น่าจะเป็นส่วนที่ยืนยันได้ว่า รัฐบาลและรัฐบาลยังมีบทบาทสำคัญต่อการบริหารจัดการในยุคสมัยของโลกาภิวัตน์ หรือแม้กระทั่งกรณีของรัสเซีย ก็อาจจะพูดได้ว่าความเป็นรัฐยังมีความสำคัญอยู่ เพราะในประเทศที่เคยบริหารด้วยระบบคอมมิวนิสต์ นั้น คำว่ารัฐ น่าจะได้รับการอธิบายว่าเป็นเรื่องของส่วนรวม

นอกเหนือไปจากบทบาทที่ยังคงมีอยู่ข้างต้น ยังมีตัวอย่างของกรณีการจัดการข้ามประเทศของรัฐบาลนาคา ไปให้การสนับสนุนใน ENACT environment programme ในจาไมก้า เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของนักท่องเที่ยว ซึ่งโดยส่วนใหญ่เป็นชาวแคนาดา นั้นย่อมแสดงให้เห็นว่า นอกจากจะยังคงมีอยู่และปรับตัวเพื่อรองรับต่อโลกาภิวัตน์แล้วยังมีพัฒนาการที่ยกระดับออกไปอีกด้วย

ยุโรป และแคนาดา จะเป็นตัวอย่างที่ดีของบทบาทขององค์กรภาคธุรกิจ ทั้งในบทบาทขององค์กรธุรกิจแต่ละองค์กรและในรูปแบบความร่วมมือของภาคธุรกิจ ที่ได้จัดการประชุมเป็นภาคีความร่วมมือในภาคธุรกิจในระดับภูมิภาค เช่นกรณีของยุโรป ที่เริ่มตั้งแต่การจัดตั้ง Multi – Stakeholder Forum on CSR การจัดตั้ง European Alliance for CSR การจัดตั้ง European Coalition for Corporate Justice / Friends of Earth Europe หรือบทบาทขององค์กรในรูปแบบของสมาคมหรือการค้า เช่น BusinessEurope / EuroChambers / European Association of Craft, Small and Medium-Size Enterprises (UEAPME) หรือกรณีของแคนาดาที่มีการแบ่งเป็นกลุ่ม คือ The Conference Board of Canada ที่ให้ความสำคัญไปยังองค์ประกอบ 5 ประการ ประกอบด้วย การมีบรรษัทธรรมาภิบาลและการจัดการภาคปฏิบัติ การมีส่วนร่วมของชุมชน การจัดการภาคปฏิบัติของทรัพยากรมนุษย์ การจัดการสิ่งแวดล้อม สุขภาพและความปลอดภัย และสุดท้ายคือสิทธิมนุษยชน กับกลุ่ม Canadian Business for Social Responsibility : CBSR ที่แนวนโยบายต่างออกไป ก็เป็นการสะท้อนถึงสถานะแวดล้อมทางการจัดการปกครองที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะการเลือกแนวทางซึ่งจะต้องประเมินผลกระทบในด้านต่างๆ อย่างรอบด้าน

นอกจากผลกระทบข้างต้นแล้ว ยังมีข้อควรปฏิบัติต่างๆ หรือ Code of Conduct ที่มีผลที่มากขึ้นโดยลำดับทั้งภาครัฐและเอกชน ไม่ว่าจะเป็น ILO Tripartite Declaration of Principle concerning MNEs and Social Policy / OECD Guidelines for MNEs และ ISO 26000 ที่กำลังจะประกาศในปี 2552

ในขณะที่องค์กรภาคเอกชนกึ่งธุรกิจกึ่งเอ็นจีโอ (B/INGO) จะเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของบทบาทของภาคธุรกิจ แต่ที่ไนจีเรีย เป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับบทบาทของบรรษัทข้ามชาติ คือ บริษัท บีเอที ไนจีเรีย ซึ่งดำเนินธุรกิจยาสูบได้ตั้งมูลนิธิ British American Tobacco Foundation และดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคมครอบคลุมในไนจีเรีย ตามแนวทางของบริษัทแม่ ก็น่าจะมีลักษณะการดำเนินการเหมือนกับ B/INGO ของลาตินอเมริกา แต่ในเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของงานด้าน CSR กลับมีลักษณะเชื่อมโยงการแก้ไขปัญหาพื้นฐานของสังคมและดูเหมือนจะทำหน้าที่ในด้านนี้ได้ดีกว่ากิจการเอกชนของไนจีเรีย (Zenith Bank) ที่ยังอยู่ในวังวนของการบริจาคมเพื่อการกุศล

บทบาทของบรรษัทข้ามชาติในกรณีบริษัทไทย (SCG และ ปตท.) นั้น ก็กล่าวได้ว่า เป็นสร้างงาน CSR เชื่อมโยงกับปัญหาพื้นฐานของสังคม โดย ปตท. ได้สร้างแนวทางที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นแนวทางหลักประการหนึ่งของแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่...และยังสอดคล้องกับโครงการอยู่ดีมีสุข ที่รัฐบาลของ พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ ให้ความสำคัญ แต่ทั้งบริษัท บีเอที ไนจีเรีย บริษัท เซลล์ ไนจีเรีย SCG และ ปตท. ไม่มีองค์กรใดที่หันกลับไปจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการผลิตหรือผลิตภัณฑ์ของตนเอง อาจเป็นไปได้ว่าบริษัทเหล่านี้เชื่อว่า ตนเองสามารถดูแลผลกระทบต่างๆ ได้ตามกติกามีอยู่แล้วทั้งของรัฐบาลและองค์กรระหว่างประเทศ ซึ่งถือว่าตนได้แสดงความรับผิดชอบไปแล้วแบบ Implicit CSR

กรณีของออสเตรเลียที่มีการจัดตั้งเครือข่ายที่เกิดจากการรวมตัวของผู้ปฏิบัติงานด้าน CSR นักวิจัย และนักพัฒนาชุมชน จัดตั้ง ACCSR เพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์กลาง ศูนย์ข้อมูลของการรณรงค์ ด้าน CSR ก็เป็น

ลักษณะเฉพาะที่โดดเด่น (การรวมตัวของเครือข่ายนักธุรกิจเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม(SVN) ของไทย มีส่วนคล้ายกับ ACCSR ต่างกันที่ว่า ACCSR นั้น ได้ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของการรณรงค์ของออสเตรเลีย ในขณะที่ของ SVN นั้นน่าจะมึบทบาทในเรื่องนี้คือยกว่า สถาบันไทยพัฒนาหรือ ThaiCSR)

ที่ลาตินอเมริกา นอกจากจะเป็นตัวอย่างขององค์กรภาคเอกชนกึ่งธุรกิจกึ่งเอ็นจีโอ (B/INGO) แล้ว บทบาทของสถาบันการศึกษา /มหาวิทยาลัย ที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของข้อมูลข่าวสาร และบทบาทสำคัญในการเป็น NPCs การจัดทำข้อตกลงการค้าเสรีอเมริกาเหนือ หรือ NAFTA รวมทั้งการรณรงค์ Guidelines for Multinational Enterprises (and in Mexico in particular) ร่วมกับ OECD ก็เป็นตัวอย่างที่น่าสนใจ

5.4 ข้อสังเกตกรณี CSR ของประเทศไทย

จะเห็นได้ว่ากรณีของไทย นั้น พอจะตั้งข้อสังเกตได้ว่า บทบาทของภาครัฐยังอยู่ในขั้นที่เริ่มจะเข้ามาทำหน้าที่เป็นศูนย์กลาง ศูนย์ข้อมูลเพื่อการรณรงค์ในเรื่องนี้ โดยกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่ได้จัดตั้งศูนย์ส่งเสริมธุรกิจเพื่อสังคม และประสานความร่วมมือกับมูลนิธิกองทุนไทยและเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาคธุรกิจและภาคประชาสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (The NETWORK) รวมทั้งสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) แต่การดังกล่าว นั้น เพิ่งจะเริ่มต้นในช่วงต้นปี 2550 และมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลในช่วงปลายปี และรัฐบาลชุดปัจจุบันก็ไม่ได้ดำเนินการต่อเนื่องในเรื่องนี้อย่างจริงจัง (กรณีของโรงพยาบาลกัยภูเบศร์นั้น แม้ว่าจะส่วนของรัฐแต่เป็นบทบาทในฐานะหน่วยปฏิบัติการ ไม่ใช่นโยบาย)

ในขณะที่ ค.ต.ท.และเครือข่ายคือสถาบันธุรกิจเพื่อสังคม จะเป็นที่ยู้งักไม่แพร่หลายทั่วไป และน่าจะทำหน้าที่เป็นศูนย์กลาง ศูนย์ข้อมูลเพื่อการรณรงค์ของบริษัทยจดทะเบียน และจะตอกย้ำบทบาทที่ควบคู่กับความหมายที่ควบของการครอบคลุมของบรรษัทภิบาล ไปพร้อมกันอีกด้วย

หน่วยงานที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางข้อมูลข่าวสารได้ดีมาตั้งแต่ต้น กลับเป็นของสถาบันไทยพัฒนา และThaiCSR และอาจารย์จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เช่น ดร.สุทธิศักดิ์ ไกรสรพรสุธี (แต่ถ้าจะเปรียบกับกรณีของลาตินอเมริกาก็ยังไม่น่าจะได้) ที่ทำหน้าที่เป็นผู้กระตุ้นสร้างความสนใจกับองค์กรต่างๆ โดยเฉพาะภาคธุรกิจมาโดยต่อเนื่อง เช่นเดียวกับเครือข่ายนักธุรกิจเพื่อสังคมเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (SVN) แต่เครือข่าย น่าจะมีปัญหาในฐานะที่เป็นการรวมตัวของนักธุรกิจขนาดเล็ก จึงมีผลต่อการสร้างกระแสนโยบายของสังคมได้ไม่มากนัก

บทบาทของ SCG และ ปตท.บริษัท ซีพี เซเวนอีเลฟเว่น น่าจะเป็นตัวอย่างของงานด้าน CSR ที่โดดเด่นกว่าองค์กรเอกชนรายอื่นในประเทศไทย ยกเว้นกรณีของบริษัทข้ามชาติที่ใช้นโยบายของบริษัทแม่ในการรณรงค์เช่นกรณีของโตโยต้า และกรณีการจัดตั้งมูลนิธิฟื้นฟูคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมของชุมชนโดยรอบนิคมมาบตาพุด นั้น พอจะเทียบเคียงได้กับ B/INGO ของลาตินอเมริกา

บทบาทที่โดดเด่นและน่าชื่นชมสำหรับเรื่อง CSR ในประเทศไทย นั้น น่าจะเป็นบทบาทของการสร้างสื่อกระตุ้นความสนใจของสื่อหลัก เช่นประชาชาติธุรกิจ และ กรุงเทพธุรกิจ

และด้วยลักษณะการงานที่กระจายเช่นนี้ หาก รัฐบาลได้เข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้เชื่อมประสานองค์กรต่าง ๆ ทั้ง ตลท.และเครือข่าย มหาวิทยาลัย สถาบันไทยพัฒน์ / ThaiCSR /บริษัทผู้รณรงค์ทั้งบริษัทไทยและบริษัทข้ามชาติ และให้การสนับสนุนอย่างใดอย่างหนึ่ง (เช่นการลดหย่อนภาษี) เพื่อเป็นกลไกในการสร้างความรับผิดชอบก็น่าจะเป็นสร้างแนวทางเพื่อการพัฒนาและยกระดับเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับการดำเนินงาน CSR ได้ .

